75610

Jankovics

Költeményei

OSZK

N. M.

OSZK

OSZK

OSZK

P. & hung.

JANKOVICS MARCZELL:

KÖLTEMÉNYEK.

OSZK

POZSONY.

EDER ISTVÁN KÖNYVNYOMDÁJA.

1903.

OSZK

Jankovics Marczell:

Költemények.

Pozsony.

Eder István könyvnyomdájából.

1903.

A M.N. MUZEUM KÖNYVTÁRA

Conosceste i dubbiosi desiri?

Dante.

OSZK
Országos Szécsényi Könyvtár
R 2
75610
I. Kyomt. Növedéknapló
1904 év 139.
R 1965

ANYÁMNAK.

OSZK

Az én választásom.

Szőke lesz-e? — barna lesz-e
Az én édes feleségem?
Szebbnél szebbet, jobbnál jobbat
Szánnak a jó lelkek nékem . . .
Kicsiny, gyöngéd bimbó?
Karcsú, ifju sudár?
Milyen, kit e férfi lélek
Még mindig várva vár?

Tudom, milyen — mond az egyik —
Angyaljónak földi mása . . .
Kinek ajkán egy mosolygás
Üde hajnal hasadása . . .
Kinek minden szava
Keservben egy remény, —
Kinek puszta jelenése
Próza közt költemény.

Tudom, milyen, — mond a másik —
Deli magyar szikra-asszony,
Kit az isten úgy teremtett,
Hogy észt, szivet meggyulaszszon;
Ha változik télre
A tavaszi rege:
Egy darabka május legyen
Lelkének melege.

— Ugy-e olyan szürke szemű?
Szelid okos tekintettel,
Kinél soha egy eszméd sem,
Egy érzelmed sem veszett el . . .
Ki ha már sehol sincs
Hű menedékhelyed,
Teremt otthont e szavával:
»Én osztozom veled!«

Szegény minden fogalmatok,
Földi széppel — égi jóval —,
Férfiszivem minden vágyát
Megmondom egy röpke szóval:
A nyelvben ily szép szó
Csak egyetlen van ám:
Olyan asszonyt keresek én,
Mint az édes anyám!

Vágy és vágy.

A hosszú téli betegségre
Mosolygó ünnep virradt végre, —
Mily ünnep volt ez énnekem!
A kis prémes kabátba bujva
Ki a szabadba mentem ujra,
Futkosni hímes réteken.

És néztem, jött-e gólya vissza?
— S márczius havát hogy iszsza
Az örökifju anyaföld, —
S néztem a csillogó vidéket, —
S a sárga fű közt gyöngyös éket
Harmatos hóvirág hogy ölt . . .

A Gányás alján néma lesben
Hallgattam, gyönge levelesben
Hogy dünnyög az első bogár, —
Kifutottam az országutra,
És vártam — — kit? az isten tudja —
De vártam, néztem, jön-e már?!

Néztem a Mindent, hogy jön kedve,
Hogy veti le fölmelegedve
A vén bundát, kopott mezét, . . .
S látatlan erők hogy kavarják
A mult ősz rozsdaszín avarját
Rügyes cserjék közt szanaszét.

— És hallgatóztam, erdők mélye
Ezer titkáról majd beszél-e,
S tündére tréfál-e velem, —
Távozó kocsik nyikorgása,
Fenyvek közt lövés durranása
Kíváncsivá tett végtelen . . .

Ha jött egy vándor lassan, szótlan,
Lopózva melléje huzódtam, —
Szerettem volna kérdni őt:
Mi van ott túl, hol a nap estve
Az égre piros sárkányt festve
El-elbujik a hold előtt? . . .

Majd éji váramban, az ágyban,
Midőn a vén kandalló lágyan
Pótolta a nap melegét,
Néztem a falon lejtő fénybe,
S elémbe szállt világok képe —
Álmodtam szebbnél szebb regét . . .

Husz év szállt el a semmiségben,
Ma is tavasz van, — olyan éppen,
Mint ott a kis pusztán vala —
Mintha egy percz se' múlott volna,
És most is még csattogva szólna
Ugyanazegy madár dala . . .

Ha nem vón' annyi emlék ébren
A lélek minden fülkéjében,
Elhinném: megállt az idő, —
És várnám tovább vizsga szemmel,
Gyerekes észszel, sejtelemmel
Az erdőn, réten túl ki jő'? . . .

Mámorít a csalódás mérge,
És meg se' látom: a fa kérge
A nevem helyén hogy kiforrt!
S olyan, mint esték olvasmánya
Az emberlét Odysseája,
Mely rajtam keresztül tiport . . .

. . . Igen, megjártam tengert, ormot,
Várost, hol százezer nyomorgott,
A szépet, rosszat kutatám, —
Éreztem, hogy vész el a munka,
S lakatot raknak igazunkra, — —
S futottam lidérczfény után.

S mi maradt meg e hosszú sorbul,
Az erő akárhogy is csorbul — ?
Egy olthatatlan méla vágy!
A zománczát száz kéz lemosta,
Lekopott rég az aranyossa, —
De megpihenni sohse' hágy . . .

Vágy! — de nem az első édes,
Az a csábító, beszédes,
Mely annyit, annyit hányt, vetett;
Mely a vándor elébe futni,
És mindent látni, mindent tudni,
Mindent bejárni késztetett . . .

Vágy — késő fény, felhőbe vonva, —
A vágy — abba a kicsi honba,
Honnan megindult a nagy ut, —
Vágy, oda visszatelepedni,
S minden látottat elfeledni,
S nem hinni, ha eszembe jut . . .

Ott férfiszívvel gyermek lenni,
Honnét jobb lett vón' el se menni, —
Ott élni, mint szántóvető, —
Hol erdők egy mindent lezárnak,
A hol elég a földhatárnak
Egy csillámló toronytető . . .

Tavaszt meglesni, — száz titkával,
De sohse', sohse', lépni által
Az áldott kinai falat, —
Hogy azt, mi lelkem vonzza, húzza,
A czél előtt porba ne zúzza
Ellenünk: a tapasztalat!

OSZK

Nosztalgia.

Miként a szív magát kisirja,
Ha csordultig telt a kehely:
Az ég nagy búját el nem birja,
— S lehull az első hópehely.
Először itt ott száll egy kósza
Ezüstös csillag szállinkózva,
Majd óriás fehér lepel
Kanyargó ösvényt, zörgő lombot,
És barna szántást, kékes dombot
Egyformán, hangtalan lep el.

A zsuppos kunyhó ablakából
Egy göndör ifju nézeget,
S habár a hótól szeme kábul,
Lapozza a nagy könyveket;
S míg odakünn az árva puszta
Mély téli álmait aluszsza,

Lelkében dúl száz zivatar;
A könyvben látja, nem, — már hallja:
Betű, havas táj, szél rivallja
E két szót: »Tengerre magyar!«

— A regg bevonta hűs ködárral
A Karszton a szirt végtelent,
Csak messze játszik napsugárral
Egy csillanó sáv odalent.
E fény felé egy vándor tart ott,
E fény felé, hol sziklapartot
Mély Adriának habja mos;
S riadva tér a vándor félre,
Mikor döczögve szembe véle
Jő pár taligás kubikos.

A csöndes, rongyos ember sorra
Epedve néz a szál legény,
Miként ha lelke mélye forrna,
Egy titkos könnyet ejt szegény . . .
»Ha Szögedébe visszatértek
S a legkisebb tanyához értek,
Majd láttok ott egy házikót, —
Az ősz asszonynak ott e házban,
— Ki néz az utra szürke gyászban,
Óh mondjatok ezernyi jót!«

— Vár utrakészen a hajóraj,
Száz árbócz bokrétás fölig.
Elbúg, miként egy hosszú sóhaj,
A hullám, a mint megtörik.
Megmordul egy-egy ágyúdörgés,
Felel a bérczről tompa hörgés, —
A gép süvöltve zakatol,
Bucsuszó cseng ki a sok hangból,
S ki tudja, holnap hol barangol
A raj örvény közt valahol.

Egy matróz áll a horgony mellé,
És nézi, hogyan fogy a part, —
S ölel, mint kedvesét ölelné,
Két fagyos érintésü kart; —
S midőn már nem lát kékes bérczet,
Eltaszítja a hideg érczet,
S leomlik, mint a fasudár,
Mely inog, s végre mégis földül,
Ha gyökerét az anyaföldbül
Izenként tépte ki az ár.

— A parton ódon oszlop romja
Hullt karcsu pálmaszál elé,
A multak titkát el nem mondja,
Bár Pharaót jól ösmeré . . .

Ott állt már annyi ezredéve,
A sárga sivatagra nézve —
A Számun megküzdött vele, —
Túlélte most egy ifju pálma, —
Kőpad lett vésett büszke szála,
A sétálók nyugvóhelye.

Most is romján egy tengerész ül,
És néz a semmiségbe át;
Felkél, leül, meg ujra készül,
Majd ott felejti önmagát.
És mit lát? — — Óh, a lelke látja:
Otthon deczember hófuvátja
A kis tanyát befujta már —
S mily jó meleg van a kis házba',
Míg itt hideg fagy lelkét rázza,
Bár izzón tűz a napsugár.

— Kavargó örvény búgó torkán
Himbál a gőzös egy helyen,
Mint papirsajkát, szilaj orkán.
Föl és lehajtja szüntelen;
Nincs föld sehol, — csak éjsötétbül
Zord szikla int csalóka révül,
Villámot hordva homlokán,
Mint rossz kisértet vonzza, húzza

A gőzöst, hogy majd összezúzza
Érczbordáit daczos fokán.

A puszta fia vizsga szemmel,
Vas karral küzd, mint bősz titán,
Míg átáztatva sós elemmel
Vaczogva morg a kapitány:
‚Hogy veszni vágytál, azt beszéled, —
És úgy-e, mégis szebb az élet,
Mint halni tengerfenekén? . . .‘
»Egy viszontlátást kell megmérnem
A szép alföldi rónatéren —
Óh, nem haláltól félek én!«

— Hol születik a hajnal fénye
S ölel jégtrónon szűzhavat,
Hol a Nirwána hű reménye
A földön már szentté avat:
Korallsziklák közt bús bajtársak
Egy nehány lábnyi gödröt ásnak —
S a végkép hallgatag fiut
Némán teszik le pihenőre
S egy kézfogással vesznek tőle
Mindnyájan szótalan bucsut.

A kapitány szól tisztelegve:
»Ti öt világrész serege,

E hirt vigyétek földetekre, —
A honszerelem nem rege.
Él még a földön egy kis nemzet,
Melynek az ég egy hont teremtett —
S kit onnan végzet messze szórt:
Hazáját még sohsem feledte,
Utána halt, mert úgy szerette ...
Tegyünk szivére trikolórt!«

OSZK

Piros kukoricza.

‚Miért sirsz kicsikém?
Én aranybogaram, —
A czirmos körmölt meg,
A gonosz, csintalan?
Óh, az az imposztor,
Tejet nem is kapám!‘
»A czirmos nem karmol,
Más bánt, édes anyám!«

‚Eltépte ruháját,
A kis kékpetyeset?
Mikor kis vadmacskám
A fáról leesett —
Sebaj, majd megvarrjuk, —
Bizd e titkot reám!‘
»Ruhámnak nincs baja,
Más bánt, édes anyám!«

‚Csufoltak a fiuk?
— Óh, a rókafiak,
No de majd megmondom
A mester bácsinak!
Majd leirják százszor:
»Miczi szép kis leány!«
»A fiuk jók voltak —
Más bánt, édes anyám!«

‚Ha az ég nem bántott,
Sem pedig a világ —
Miért oly harmatos
A kis aranyvirág?
Nos de elég legyen —
Mert hát szép a mi szép —
Gyónd meg már, mért törött
El a mécses cserép?‘

»Anyácskám, csoda az,
A mit Laczi mivel
Piros kukoricza
Fényes szemeivel . . .
Egyre avval babrál,
Mindent kirak vele —
Szebbnél szebb rajzokkal
Van az asztal tele . . .«

‚Nos, és hát ezért sirsz,
Ezt értse valaki —‘
»Igen, — de eddig az
Én nevem rakta ki, —
S most egy pár nap óta, —
Óh, hogy ennyire vét! . . .
A Juczi — a Juczi —
Csak a Juczi nevét!«

Szines cserepek.

Lucskos világ; a nagy mindenség
Csak egy megroskadt régi rom;
Nem nézi le ma már a kórót
Az egykor pompázó szirom:
Feketés gombbá töpörülten
A dértől, fagytól úgy se' fél; —
S lelóg itatva álmos ködtel
A megkuszált rozsdás levél.

A hol vetések aranyában
Uszott a szemhatár tere,
Most barna sárnak feketéllik
Megsüppedt zsombék-tengere; —
Madárcsicsergés, bogárzsongás,
Dörmögő cséplő hallgat itt —
Szivem verését szinte hallom,
Mint egy kisértet szavait . . .

Ez Te volnál?! — mosolygó tájék,
Te, a bűbájos ismerős?!
Ki fésületlen, pongyolában
Fanyar arczczal elémbe jősz!
A gazdag tündér, ki bukottan
Szegénységedet mutatod,
Hogy gubbadt lelkemben felébreszd
Az irgalmat s a bánatot!

Ezt morogtam, midőn a rácsnál
Kaczaj üté meg fülemet,
Ujjongó, édes, — mint a dallam,
A hogy csak tiszta szív nevet;
— Két gyermek ült a nedves földön,
— Silány rongyokba öltözött, —
És ott keresgélt játszadozva
A szétterült haraszt között.

— Kápolnánk színes ablakában
Egy tarka tábla megrepedt,
És a fiucskák összeszedték
A sok csillámló cserepet;
Átnéznek rajt, — s a szürkeséget
Fényessé festi a cserép —
Hogy felkaczagnak: »vörös nap süt,
— Most lilaszín — óh jaj de szép!...«

Hozzájuk léptem, — felnyujtottak
Nekem is egy-egy darabot, —
S verőfényben tündöklött minden,
Bár nem láthattam a napot . . .
A táj koldusmezét levetve
Csodás mosolylyal int felém, —
A szépséges szép régi tündért
Ezer bájával képzelém . . .

— Lelkembe visszatért a hála,
A derűs kedv is itt terem, —
És megsimítom szöszke fürtű
Mezitlábas kis mesterem; —
És otthon is, — napos kedélylyel
Megleltem, mi rég elveszett,
Száz tarkaszinű cserepeddel
Varázstükör, emlékezet!

Az uraknak való . . .

Fenn pacsirta fürdik, — lenn meg a fürj csa-
Szép piros ünneplőt húznak a pipacsok; [csog,
De Földes Nagy Istók, kinek szive teli,
A nevető virág fejét lepeczkeli;
Rikító szinével nincs megelégedve,
Mikor neki olyan szörnyen fakó kedve;
S míg máskor füttyszóval köszönt száz madár-
Azok »jó reggelt«-re ma hiába várnak. [nak.

Fogja a kapáját, — szétveri a rögöt,
Nóta helyet köhint, — vakar füle mögött;
Míg pipáját tömi, szeme megakad ott,
Hol a szomszéd falu tornya átcsillogott;
Lassan csóválgatja fejét jobbra, balra,
Mintha rég kimult vón' lelke fiatalja, —
S titokzatos íze van a beszédinek:
»Kapálom, de minek? — beszedem, de kinek?!«

‚Ejnye, kend az Istók? — Sóhaj szuszogása;
Azt hinné az ember, önnön sirját ássa, —
Pedig szöghajába ezüst se szövődik . . .‘
Valaki mögötte eképen kötődik, —
Az ősi udvarház gazdája, ki lesre
Indul egy pár szöszke kis tapsifülesre;
Süvegeli Istók, de hangja siralom:
»Egészségére az éjjeli nyugalom!«

Faggatja a gazda, a szivét mi zúzza?
De előbb félkézzel szál nyárfát kihúzna,
Mint Istók begyéből egyebet kivenne:
»Haza ment az asszony; ha tudna, hát tenne.«
‚Sohase busuljon, — hagyja ezt a lónak;
Panaszolja dolgát egy törvénytudónak, —
Szökött galamb után hiába kiáltoz,
Hozhat uj menyecskét csöndes özvegy házhoz.‘

A mi kötve vagyon, azt lehet oldani?!
— Földes Nagy Istóknak ez ám uj valami!
Ujra háztűznézni! — s miért ne hinné el?
— Köszöni a jó szót igaz tisztességgel.
Hamar egy pipacsot tüz a kalapjára,
És többet rá se' néz szomszédék tornyára,
S hogy a pitvarajtó bezörrent mögötte,
O kelme bokáit is összeütötte.

Megindult a patvar, irás jött irásra, —
Mit még ő békülne? — soha meg se lássa!
Lehulltak az akácz fürtös bokrétái, —
És az öregbéres bekecsben kezd járni;
Minden fecskefészek üres lett egy reggel,
Beköszöntött Lucza ropogós hideggel;
Ünnepi malaczot vittek a mesternek, —
Szóval: járt a kerék, — s vége nincs a pernek.

Eljött a kis isten születése napja,
S az udvarház ura falvát látogatja;
Csengős-bongós szánja megáll Istók előtt,
Éppen a pitvaron munkában látja őt;
A kis karácsonyfát almával czifrázza,
És közben be-beszól a nyüzsögő házba:
‚Azt a patkót, Örzse, — azt az ürmöst, Peti!
Mert az én kis gerlém az édest szereti.‘

»Nézze meg az ember, – patkó, ürmös, alma, –
Talán bizony, Istók, ma van lakodalma?!«
‚Ugy, nemzetes uram, nem üres a fészkem,
Helyre kis menyecske után ujra néztem.‘
»Hol van hát, hadd mondok adjon istent néki!
— — Nézem, megkerülöm — hiszen ez a régi!
És nem válik tőle?« —, Való, a mi való,
Az a história az uraknak való!‘

Jó társaság.

Ti bóbitás, tollkabátos
Kis vándorlegények!
Mit meséltek erdő mélyén
Puszták emberének?
Mintha versenyt akarnátok
Egymást túlkiáltni:
»Hogy melyikünk csacsog hozzád,
Pajtás, azt találd ki!«

Egy darázs a hársvirágban
Föl-földonog tompán,
Mintha bántná a hangverseny
A tölgysátor lombján; —
Tücsökgyerek mohaágyból
Rá föl is kiáltja:
‚Mit dohog már durczáskodó
Érdemes vén bátya! . . .‘

Egy harmatos makkot dob a
Mókus a tücsökre:
‚Igyál, hogy jobb hangod legyen,
Nesze egy kis bögre.‘
— A patvaron jól mulat a
Többi bohém fajta,
Két kis küllő jóizűen
El-elnevet rajta . . .

Hallga! — kakuk büvösbájos
Titokzatos szója
A vadonba még beljebb csal
Víg találkozóra;
Kérdez-e ő? — Felel-e ő?
Oh, hogy mért nem értem!
Bujdoska ez? — én keressem?
Avagy ő jön értem?

Megtalálok én itt mindent,
Mit a világ elvett,
Ha hallgatom ezt a titkos
Ezerféle nyelvet . . .
Kérdezgetek, felelgetek,
Dalolgatok én is, —
Bár nem tudják, mit beszélek,
Megértenek mégis . .

Milyen jó itt! — nem bánt senki
Csalfa mézes szóval, —
Oszintén szól, kedveset mond,
A ki itt megszólal;
Jóakaróm minden lakó
Ezen a vidéken,
Egy sem mondna soha olyat,
A mi fájhat nékem.

És hogyha úgy visszatérek
A nyüzsgő utczára:
Mintha lelkem most is messze
Ott köztetek járna;
A vadonba visszavágyom
Uj találkozóra,
Rezgő tücsökczirpegésre,
Méla kakukszóra . . .

Elszegényedés.

Rátettem egy kis papircsónakot
A csermelyünkre, a füzes alatt,
Egy-egy kavicstól a hab felcsapott,
Himbált a sajka és odább szaladt;
Sugárzó arczczal tapsoltam neki,
Hajós leszek, ki küzd és győzni fog,
S új világban a horgonyt megveti . . .
Álmok, ti álmok, szépek voltatok!

Zimankós estén, ha dúlt a vihar,
Kiraktam sok kis ólomkatonát,
Karddal, fegyverrel küzd a férfikar, —
Tervezgeték hosszú órákon át:
Ha felnövők, majd harczos leszek én,
Szabadságért vért én is onthatok,
Míg hazám első a föld kerekén.
Álmok, ti álmok, szépek voltatok!

S hogy eperfánkon a rügy fakadott,
Kertünkben kaptam tenyérnyi helyet,
S elültettem egy piczike magot,
S abból a napfényben palánta lett.
Kivántam egy kis csillogó ekét,
A melylyel rónám rögjén szánthatok,
Mert földmüvesnek szép csak ez a lét.
Álmok, ti álmok, szépek voltatok!

Sokat futottam egy lepke után;
A szép pillangó tündér lehetett,
Ki bosszut állt bátor áldozatán:
Meghűltem s lázban tölték éjeket, —
A szomszédunkban csalogány dalolt, . . .
— Dalnok leszek! én meg nem halhatok,
Az én mesterem egy madárka volt!
Álmok, ti álmok, szépek voltatok!

De mindez elmúlt — és örülni én
Mind e játéknak nem tudok ma már,
Az ártatlan hitet elfeledém, —
Bár van szivárvány és meleg sugár.
Az idő lassan mindent összetört;
A tudás fáját ízlelni miért?
Odadnék két kézzel minden gyönyört,
Egy üdvösséget a gyermekhitért!

Miért nem lehet gyermekész szerint
Az életet keresztül játszani?!
A bimbót is le kéne törni mind,
Még mielőtt hervadnak szirmai . . .
Álmok, ti álmok, szépek voltatok,
De oly fájdalmas minden ébredés, —
Mert minden nappal koldusabb vagyok,
S legborzasztóbb ez elszegényedés!

Tavaszodik . . .

Megint egy év. Fáradtabb lett
Szivem dobbanása, —
Tudja isten, nagyon vágyik
Egy kis nyugovásra; —
A barázdát homlokomon
A lelkem is érzi —
Jobban esik nem előre —
Visszafelé nézni . . .

Nem jó ez a gondolkodás,
Szűk lesz a hajlékom —
Ki, ki innét! — hadd hűljön le
Izzó halántékom!
Hadd bóditsa két szememet
Jégcsap csillanása, —
S nyugtasson egyhangusággal
Fris hó roppanása

Jaj, mi jó itt! — a kelő nap
Át zuzmarák gyöngyén
Langyos és lágy lehellettel
Megsimogat gyöngén;
E piros fény kandallónál
Jobban át melenget, —
Borzongtam még, — de mostan már
Lelkem is fölenged.

Napkeletről fúj a szellő
A fehér vidékre —
Egy lélekzet mennyi balzsam
Csodás keveréke!
Óh még mindíg sárgult avar
Illata van benne —
De mintha az ibolya is
Közibe lehellne . . .

Ez őszi szag tán a multnak
Búcsú üdvözlése, —
Mint a szivnek egy megmaradt
Szép emlékezése . . .
Virágillat, édes hirnök,
Én gyönyörűségem!
Úgy-e, úgy-e, tavaszodik, —
Tavaszodik nékem!

Az a négy fal otthon erről
Semmit el nem árul;
Ne hivjatok haza engem
E beszédes tájrul!
Üde szellő égő arczom
Hizelgve hadd fujja!
Oh mi édes hinni ebben:
Tavaszodik ujra!

OSZK

Kődarabok.

Egy kődarab feküdt a szirttetőn,
Hol már a zerge és a sas se' jár, —
Szűzhó az ágya; felleg társa lőn,
S először érte piros napsugár;
Sok ezredéven át büszkén tekint
Homályba burkolt mély völgyekbe le,
A szomszédból rá esti csillag int,
S észak viharja társalog vele . . .

Egy izzadt vándor ért a csúcsra fel,
S emlékül csak egy kis követ akart, —
A kő csak kong: »én mennék innen el!?
Mikor kiálltam annyi száz vihart . . .«
Még az nap jött egy szörnyű förgeteg,
A kőre sujt az égből egy csapás,
Ropogva dönti dörgő görgeteg,
És néki sirt egy vad patakban ás . . .

A mélyben ott egy munkás meglelé,
A csákányával párszor rácsapott —
A kő elomlott nyögve száz felé,
Míg uj csapás ért minden darabot . . .
S az út sarába, szennybe elvivék,
Hol meg-megrugja bármely sánta ló, —
És szidják, hogyha zökken a kerék:
»Hitvány kavics, még ide sem való!«

A bánya mélyén, hol az éj örök,
Hever egy másik, apró kődarab,
S a hányszor egy-egy robbanás dörög,
A vesztét várja ez az árva rab . . .
Egy szurtos bányász megpillantja ott
A pislogó mécs koldus fényiben:
— »Homályosítsd el ott künt a napot,
Te csillag lész még egykor oda fenn!«

S reszketve rejti rongyai alá,
Mert minden fénye ott lent kárba vész. —
Míg végre vert aranyba foglalá
Egy őszszakállú, lágy kezű müvész . . .
Egy csodaszép rózsás királyleány
Aranyhajába büszkén tűzte őt —
És selymes fürt közt tiszta homlokán
Viselte trónján és oltár előtt . . .

Ha lábam alatt roppan törmelék
A tűlevelű fenyves mélyiben, —
Ha szöszke hajban fényes, drága ék,
Egy gyémántlepke rezegve pihen —
Elgondolom, — tréfás a sors nagyon, —
A két kő milyen helyre költözött . . .
Hány ily kavics és hány gyémánt vagyon
Mi köztünk, küzdő emberek között.

OSZK

Szent a béke . . .

Ifjak voltak mindegy szálig,
És magyarok mindhalálig,
Mikor zsuppos házaikra
Rápattant a bolygó szikra . . .
Édes apjuk azt üzente:
Elfogyott a regimentje . . .
Hallották az eke mellett —
S menni kellett.

Amazok is ifjak voltak,
Meghalásra nem gondoltak, —
Kellett nékik hadakozni,
És tilos volt gondolkozni!
Tán szerették volna egymást,
S míg ölték a vörössipkást,
Talán szemük könnyel telett,
S lőni kellett!

Ott nyugosznak közös sirba',
Melyre könnyét harmat sirja, —
Hol a viszály nem vet lobbot,
Ott nyujtanak testvérjobbot, —
Fejfájuk vadrózsa bokra,
Fris szirmot hint szent hantokra,
Zizeg, zörög a levélke:
Szent a béke!

Szent a béke! — de csak néktek!
Áldott legyen hős emléktek!
— Itt fönt a lét sebet tép fel,
S mint a pokol a nagy éggel:
Örök harczban áll két eszme,
S ha az egyik ki nem veszne,
Soha meg nem alkuvásig
Küzd a másik!

Az örök idealista.

Micsoda kert!! — oh, nyujtsd felém baraczk-
Dús rózsaszínű bokrétáidat! [fa
Mosolygj rám, bimbók illatozó ajka,
Melyet a hajnal harmattal itat!
Valóság vagy? — tán csak egy tündérálom,
Mit lelkem gyönyörrel rajong körül,
Mint a libella, mely szelenczeszálon
Fogóskát játszva százszor megkerül . . .

Megálljunk itten! — mily út volt idáig!
— — Előttem vittek egy szegény rabot,
Amott gyülölség és éhség tanyázik,
Ott gyermek sír s koldus nyujt kalapot . . .
S míg ez történik ott túl szakadatlan,
Míg szív szakad meg, s elfásul az agy, —
Természet! — jó vagy, szép és változatlan —
Ideálista már csupán Te vagy!

Alkot vagy rombol, — bárhogy tör előre
Melletted ez a vén történelem, —
S bár száz édennek lesz is elvesztője
A tudás fája, alma, — szerelem —
S jöttek — jöhetnek Kainok milliói
Uj Ábelt ölni uj testvércsatán:
Tőled pálmát kaptak dél Pháraói,
S kap szekfűt ma a munkás gond után...

A vért, a melylyel emberkéz megöntöz,
Lemossák felhőd gyémántkönnyei, —
S a vétkes port hűséges anya-röghöz
Virágtermő hant lágyan öleli , . .
Igen, öleled, — meg sohsem tagadva,
Azt sem, ki téged gyaláz, megrabol,
S ki itt otthonra sohasem akadna,
Annak te adsz majd egyszer, valahol . . .

S míg itt a gőgös ember a parányi
Égi szikráját uj napnak hiszi, —
S világokat vél eszével bejárni,
Pedig csak bágyadt lepkeszárny viszi, —
Míg törpe lénye ingatag tudásban
Költ hitregét, vagy kétkedik, — tagad, —
Te ős természet! — létben, elmulásban
Egy tiszta hitről búg büvös szavad!

Az égre nyujtod büszke hótetőid,
Mintha feltartnád nyiltan homlokod; —
S kies ölével völgy mosolyg elő itt —
Igy szived hő rezgését mutatod;
Jön lombtarló ősz, jön tél dermedése:
Vesztesz vagy vénülsz? — mindig ifju vagy!
Mi meg zúgunk az első szenvedésre,
Ég aggá tesz az első gyönge fagy!

Mikor fűszeres, nyájas lehellettel
Elpirult arczom megczirógatod,
Lelkem betelik édes érzülettel,
S ujjá születve vár szépet, nagyot, —
Álomitalt adsz, melytől szív, ész kábul?
Vagy látásod már erő, s tiszta hit?
— Jóságodbul s ez örök ifjuságbul
Oh adj nekem, oh adj még egy kicsit!

Kenyérmorzsák.

Együtt ül sok úri vendég
Vigan lakomázva,
Szinte harsog a jó gazda
Vendéglátó háza.
Nem védte meg a kis őzet
Titkos erdő lombja, —
Venyige sirt aranykönnyet
Osi billikomba.

A mikor már sorra került
Egész világ sorsa,
S fogyó félben sziporkázó
Szép beszédek borsa,
Madárlátta lágy kenyérből
Csatagolyó készül,
S egymást avval hajigálják
Játszi kedvtöltésül.

Zsuppos házban gyülekeznek
Az arató gazdák,
A tarisznyát, kaszát, sarlót
Csöndben leakasztják;
Az asztalon kemény czipó,
És a forrás nedve, —
Arczuk törlik és leülnek
Mind keresztet vetve.

Egy keserű szót sem fakaszt
A pór rögös sorsa;
Némán esznek; itt ott lehull
Egy kicsike morzsa;
S marokszedő kis fiához
Igy szól szürke atyja:
»Vedd fel, fiam, és csókold meg
Mert ez istenadta.«

Mese.

Mikoron virradt a szent karácsony,
Angyal jött, hogy mindent lásson,
S hogy mi van a gyermekek szivébe',
Hirül vigye magas égbe.

*

— — S látott egy lánykát: — hideg kunyhóban
Kuporgott e fagyban, hóban,
S csillogó pompás karácsonyestén
Nyűtt kendő volt vézna testén;
Szegény játékát ép mostan kapja:
Babát farag munkás apja;
S pihegő szivvel, ragyogó szemmel
Vár a lányka figyelemmel.

A bábu kész lett, — az arcza ferde
És az orrát is beverte;
Nincs szöszke fürtje, s merev a karja,
Tompa lábát rongy takarja . . .
»A kicsi Jézus küldi tenéked,

S hoz majd babaruhát, kéket . . .«
Apját a lányka csókkal borítja,
S bábját magához szorítja.

Odaszorítja apró szivére,
Suttog, csicserg, gagyog véle,
Saját kendőjét teríti rája,
Hogy ne fázzék kis babája;
A kemenczénél vet neki ágyat,
Madártollból ringó lágyat; —
Majd elringatja dallal, repesve,
S nála virraszt álmát lesve.

*

Nagy volt az angyal gyönyörűsége,
S megizente magas égbe.

*

— És látott lánykát, — kandalló mellett
Didergnie sohse' kellett, —
Melegben, fényben, — zimankós estén
Csipke rezgett liljom testén . . .
A lába alatt a bolyhos szőnyeg,
S miről lánykák álmot szőnek:
Körötte szöszke és barna bábú,
S mind tört fejű, rándult lábú . . .

A kondor baba bárhogy is szenved,
Gazdája rá ügyet sem vet;
Nem istápolja, nem igazgatja,
Kis ruháit földön hagyja;
És nézi durczás szomorú képpel,
A czirmos hány fürtöt tép el, —
Tép el, akárha az övé volna,
Ficzánkolva, dorombolva.

*

Nagy lőn az angyal keserűsége
S hirűl vitte a nagy égbe.

*

Parasztmenyecske ül a hárs alján,
Kicsi jószág ring a balján; —
Csábító tündér madonna bájjal,
Összhangban egy a nyiló tájjal, —
Virágot hullat kis százszorszépe
Apró gödrös két kezébe, —
S az »övét« ihlet gyönyörrel nézi,
Dédelgeti és beczézi.

Orgonavirág hűs lugasában
Uri asszony vár magában, —
Mintha a kertje bűvös tavaszra

Néki bimbót se' fakasztna . . .
Permetez szíve harmatos árja
Ábrázatja rózsájára —
Zokogó lelke árván azt hajtja:
Mért nincs néki kis magzatja?!

*

Legyetek jók, ti kicsike lánykák,
Mert angyalok mindig látják:
Mi van szivetek mély rejtekében, —
S elmondják fönn a nagy égben.

Hóvirágok.

Ezüstfátyol lengett mélységes kék egen, —
Először mosolygott a napfény melegen.
Bolyongni indultam, szürkén, kedvetlenül,
Szökve apró gondok és önmagam elül.

A porhanyó földön, kopasz bükkfák alatt
Hangos gyereksereg föl és alá szaladt;
Az egyik faragcsál, a másik meg dalol,
Kakukszót utánoz ez a bokor alól.

A botomra dőlve kicsit megálltam ott,
Nézni az életet lehellő csapatot;
Még az erdőn, mezőn nem zöldel a haraszt,
És ezek itt már hogy megérzik a tavaszt.

Kiválik közülök egy kis parasztleány,
Mint igazgyöngy, harmat rezdül szöszke haján;
Meztelen kis lábát sárba mélyesztgeti,
Két cseresznye szemét mosolygva rám veti.

M.N.MUZEUM KÖNYVT

Rám veti szemeit, azt a két ragyogót,
S hirtelen kezembe nyom egy virágcsomót;
Hóvirágok voltak, fejletlen fehérek,
Mint ama két szemben az ártatlan lélek.

»Bácsi, ez magáé!« mond és visszaszaladt,
És tovább ujjongott a kopasz fák alatt,
A fiukkal játszva nyalka katonásdit,
Hogy rengett nyomukban az ébredő pázsit.

Kedves hóvirágok, rajtatok nincs salak,
Kristálytiszta vidám lélektől kaptalak —
Kedves hóvirágok, nincs bár illatotok,
Egy üde jó kis szív bája van rajtatok.

Haza mentem, — szemem mindent szebbnek látott,
Fris rögöt, tar erdőt, magas mennyországot;
Kinek egy derék szív virágot is szakaszt,
Van annak még joga hinni, várni tavaszt!

Találtam egy megsárgult krónikát . . .

Találtam egy megsárgult krónikát,
A sarkait pókháló fonta át;
Minden betűje elfakult, kuszált,
Róla a por dohosan szerte szállt, —
S úgy rémlett mégis, hogy lapozgatám,
Minden lapjáról fény árad reám.
Lapozgatom, — legördül sorra sor,
S nem égeti szemem a régi por; —
Szaladt szemembe könny — s nem portul ám! —
A régi fényt meghatva bámulám, —
Igen, könnyeztem, — úgy önkénytelen,
Mert megtagadtad tisztes agg szülődet,
Fiatal jelen!

*

»Anno . . . ki tudja, hányat irtak ép,
Igában nyögve küzködött a nép . . .
— Termett egy ifju, s nyujtá vaskezét,
Hogy népe lánczát törve törje szét.

A szív derék volt, s biztos volt a kéz . . .
De társ is volt, ki árulásra kész. —
S ki annyi jó kart szűk bilincsbe tőn,
Törvényt így ült az ifjú pártütőn.
— A nap ép győzött éjjeli tusán,
S bibort hint szét az Úrnak trónusán;
Tárogató búg, tompa dob pereg,
S hajlongva vár az udvaros-sereg;
Majd zordon arczczal szól a fejdelem:
‚Halljuk tehát pecsétes levelem!‘
Iródeákja térdet hajta rá,
És olvasá:

»Te pártos honfi, halld itéleted!
Bakóé volna ifju életed, —
De mi keresztyén jó hitünk szerént
Például adjuk ezt a szent erényt:
Poklok kapúja rázza is a hont,
Azért magyar vért még magyar nem ont!
— Te pártos honfi, megkegyelmezünk,
S elédbe két más bűnhődést teszünk;
Válaszsz magad!
— Maradsz szabad, —
De még ma önkényt elhagyod hazád,
És hogy határát sohsem léped át,
Legitt adod szent esküvő szavad!

— — Hallod, szabad vagy! — édes gondolat —
És messze ott a Libanon alatt,
Czédrus erdőben
A szent ügyért meghalhatsz még dicsően!
Nos, semmi válasz?!
Úgy rajta, válaszsz!
Maradj e földön, hol magyar faj él,
S a délibábot, tejutat ne lásd!
S ha szűd eget ostromló vágyra kél,
Magyar szó ne adjon vigasztalást!
Ha isten hosszú éltet adna tán,
Husz év után
Hagyd el csupán — Visegrád börtönét,
Hogy lásd, itt künt mily édes, szép a lét!«

‚Ah, szabadság . . . mily égi gondolat . . .
De nem! — választok inkább lánczokat;
És ujra nem! — bár börtön zúz agyon,
Hazámat önkényt én el nem hagyom!
Magyar földön itt édesebb a kín,
Mint a dicsőség Hebron halmain, —
És várok, hogyha vágyam meg nem öl, —
Míg lelkem egy pitymallat kelti föl,
Előzve ezt a hosszú éjszakát,
S hazám, — e két szem téged ujra lát! . . .«

*

A pártos ifjú e szavainál
Ép megszakadt a krónikás fonál, —
S letettem én a megkopott irást,
Gondolkoztam. Kilöktem ablakom:
Luczernás táblán, fehér utakon
Csillogva rezgett friss ezüst palást, —
Ezüst palást, a pára gyöngyiből
A napsugár-fonálra füzve föl;
Eső utáni tiszta levegőn
Áthullámzik mélán, hizelkedőn,
Küllőhang, dalszó és kolompolás,
S a duruzsoló cséplő-mormolás.
— Az ország utján egy tömött szekér
A csöndes állomás felé letér:
Nagy utra kél pár agyagszín paraszt,
Kit itthon senki, senki sem maraszt.
Mind visszanéznek, — lopva, szótlanul,
És minden szemből a daróczingujra
Egy mondhatatlan érzés könnye hull.
Szivükben egy jaj — vállukon iga, —
S az ajkon egy jelszó: »Amerika . . .«

Megálljatok, ti vándor magyarok,
Én nem bucsuzni, — kérni akarok!
— — Kunyhót raktunk ezer esztendeje,
Hol folyt Kánaán méze és teje —

S midőn Árpád ez uj hont meglelé,
Rögöt hozott a hős vezér elé, —
Füvet s vizet egy agg szántóvető, —
S a földet porhanyónak,
Kövér fűszálát jónak,
Tiszánk vizét édesnek mondta ő.
Ábránd lett volna, nem pedig való?
Vagy változott a föld, fű és folyó?!

»A sors, uram, az, a mi változott,
A régi nap nekünk leáldozott;
Az ősi földön régen más arat — —
Mi elmegyünk, de szivünk itt marad.
— S szemükbe uj jaj fris harmatja fut,
— Nem hagyja isten a magyar fiut!«
— — És utra keltek, — örök utra tán,
Szivem felsírt e pár paraszt után.
Elmentek ők, — s üres helyük felel:
Örökre el . . .
Kié hát ott e gazdag gabnatár?
E föld, mely szélesb, mint a szemhatár?
Ki ejt cserjésben félős karcsu őzt?
Ki áldja buzgón a gyümölcsös őszt?
— Tudom, — de én még sohsem láttam őt,
Hintó nem állt az ősi lak előtt . . .
Óh, történelmi név, a mit visel,

A törzse fája Árpádig visz el . . .
Magyar verejték kincset ont neki,
S ő a magyar szót törve ejti ki — —
És jobban vonzza, mint a hon baja
A messze Páris fénye és zaja . . .

Ah! — kézbe vettem ujra krónikám,
Mondhatlan vágy és gyász szállott reám,
És feljajdultam — úgy, önkénytelen,
Mert megtagadtad tisztes agg szülődet,
A büszke multat, fiatal jelen!

Zenészek versenye.

Történt vala: az Úr elé gyülének
Az időben a dal mesterei, [ének?
S mely többet ér, — hogy melyik vón' az
— Azon kezdének ők versengeni.
Jön a napos dél ihletett müvésze,
S hoz fülbemászó fris harmoniát, —
A bor, szerelem avatott zenésze
Pillangóröptű keringőt ad át;
Az agg, kiben testet öltött a hit,
Hozá egy új Dávid zsoltárait.

»Atyám, ó nézzed, — a müvészet háza
Ott lent világít pompa fényiben,
Légyszárny se' hallik, pedig égő lázba'
Sok ezerek szorongnak odabenn:
Egy rózsás ajkon cseng pacsirtaszózat,
Halk pitypalatytyal kiséri a húr, —

És most! — — e tapsnál nem élt viharzóbbat
Ábrándos Mignon, vágyó Trubadúr! —
Megihletett az üdv s a fájdalom,
S embertörténet lőn minden dalom.«

»Atyám, tekints le, — csillogó teremben,
Hol mámorít a jázmín, rózsaszag,
A dal hulláma lágy ütembe' rebben
És ifju párok ringva szállanak . . .
S mely két léleknek bűvös boldogságul
Összhangot ád: nem reppen el a hang,
Az ősz párnak e dal szól ifjuságrul,
Mint távolról bongó ezüstharang . . .
Első szerelmem keblemre hajolt,
S e dal akkor szivem verése volt!«

»Atyám, ó hallod, szent zsolozsma harsan
És térdre roskaszt száz és száz hivet,
Betölti tömjén szárnyán a magasban
Egetkérő magasztos boltived;
Az úr közelg a pór szegény szivéhez,
S kinek lelkén köznap közönye fagy:
Búgó hozsanna közt csak egyet érez —
S hitetlen ajk is súgja ezt: Te vagy . . .
Midőn egy reggel fülmilénk dalolt:
Éltem fohásza e zsolozsma volt!«

S míg igy beszéltek mind versenyre kelve,
Egy hang rezdült át a kék étheren,
Milyent a húr és nyirettyű szerelme
E földön többé sohasem terem;
E hang közelget egyre szárnyalóbban,
Benn' oly fájdalmas s mégis büszke jaj, —
Egy nemzet lelke szép hegedűszóban,
Bár szenvedő, de romlatlan, szilaj . . .
A húr ujjong, sir — s megdöbbenve néz
A hang felé száz versenyző zenész.

Éden határin, messze napkeletre,
Hol pirkadó fény ködben megtörött,
A nagy mennyország egy kicsiny szigetje
Ring a Kárpátok ormói között;
Azon pihennek farkaskaczagányon
Kurucz vitézek, — hosszú néma sor,
S ezer pillantás függ a barna lányon,
Ki köztük áll, mint bánatos szobor,
S nyirettyűjével kétkedést üz el,
Multat siratva jövőre tüzel.

Az Úr mond: ‚Mások pálmaágra vágynak,
Leányom, lelked ez nem vonzaná?'
»Atyám, vonóm nem szól a nagy világnak,
Magyarnak szól a »rajta, rajta, rá!«

A nagy világon a magyart ki érti?
Ki lelkesül a kuruczok dalán?
Egy nép szivével a lelkem beéri,
Kitartok sebzett népem oldalán!«
És szólt az Úr: ‚A pálmaág tiéd,
A legnemesebb volt a te zenéd!'

Sarkvidéken.

Ott, hol a sarki csillag tündököl,
És minden fagy és minden zuzmara, —
S az alvó éltet nem csókolja föl
A pirosló nap bágyadt sugara,
Hová pacsirta sohsem költözött,
Hol nincs kikelet, — nyájas, ragyogó, —
Az uszkáló gyémántsziklák között
Vesztegel némán egy árva hajó.

A hólepte csillogó végtelen
Minden érzésnek temetője lőn, —
Mint rideg szívben egy jobb érzelem:
Csak egy kis láng rezg az árbócztetőn.
A hajón csönd, — ezüstös füstgomoly,
Mint néma sóhaj, száll a ködön át,
A tűz körül elhal beszéd, mosoly, —
A kis csapat búg halkan estimát.

Majd egyik hajós — nyalka, fiatal,
Kit megbarnított egykor déli nap,
Mandolint hoz s fagyos ujjaival
A rezzenő kicsiny hurokba csap . . .
»Tavasz van messze otthonunkba' most,
Daltól csendül falúm, a távoli . . .
Daloljunk mink is, édest, dallamost, —
Addio mia bella Napoli . . .«

A társak közül egyik sem dalol,
A légyszárnyát lehetne hallani,
A lelkük elbolyg messze valahol,
S elfojtja ajkuk titkos valami;
A viharedzett barna arczokon
Egy-egy forró könny csöndben perg alá,
S mintha az ember át a húrokon
Egy vágyó szív verését hallaná.

Megtörnek mind a bátor férfiak,
A legbátrabb is olyan bánatos;
Egy primulát szeretne látni csak,
Melyet otthon könnyelműn eltapos . . .
Egy göndörfürtű kis leány után
Sohajt a másik fájón, csendesen, —
S az ősz kormányos titkon sír talán:
»Fiam, hol vagy most, drágám, kedvesem!!«

Csak egy komor, — a kapitány maga, —
Összefont karral hallgatja a dalt,
S vár, míg csöndes a sarki éjszaka,
Míg az utolsó akkord is kihalt.
Aztán a kis zenésztől hirtelen
Elragadja bűbájos hangszerét,
S a vashorgonyon, e reményjelen
Ezer darabra zúzza szerteszét . . .

»Fiuk, ti bátrak, ne higyjétek azt,
Hogy jégdarab van itt a balfelen —
De szétzuzom, mi itten könnyt fakaszt,
Mert asszony nem, csak férfi jő velem!
Mintha egy embert öltem volna meg . . .
Hogy e kis húr örökre megszakadt —
A ki előre tör — ti gyermekek! —
Oh visszanézni annak nem szabad!«

Hová pacsirta sohsem költözött,
Hol nincs kikelet, nyájas, ragyogó,
Az uszkáló gyémánthegyek között
Küzködik bátran egy árva hajó . . .
A kis húr néma; — zúgva zajlanak
A jégtorlaszok a hajó elé —
De az utat tör hős lakóinak,
S előre megy, előre, czél felé!

Előre mennék én is, de az ut
Sivár, s hol még a napsütötte part!
A lelkem lágyul, ha eszembe jut
Ezernyi emlék, mely úgy visszatart . . .
Oh ha tudnám, hogy edzi szívemet,
Kiállni harczot, türni bármi kínt:
Úgy összetörném szép emlékimet,
Mint a hajós a bűvös mandolint.

OSZK

Századvég, uj század.

(1900.)

Elment az ősz Szylveszter éppen
Aludni néma társihoz, —
És messze a keleti égen
Egy uj pitymallat pirkadoz.
A nép álmos; — felébred lassan
Didergő galy, deres halom; —
A csillagok közt a magasban
Annál nagyobb a mozgalom . . .

Talán az ég haragja lázad?
Vagy angyalok vannak vigan?
Nem. nem, csupán egy ifju század
Születésének napja van!
A világszellem ködsátorban
Üli e ritka ünnepet,
S a tündéreknek osztja sorban
Egy századra a szerepet.

Burkolva titkok köpenyébe
Várják a bölcs parancsokat,
Miket a szellem trónra lépve
Szelíd szavakkal osztogat;
S megtudni mind, mind sorra jutnak,
Kinek mit hivatása szánt, — —
Ép hajnalkor bocsátja utnak
Az örökifju Tudományt:

»Menj és világíts minden népnek,
Hints éjben is aranysugárt!
Gazdagítsd, kik nyomodba lépnek,
Emeld az égig a buvárt!
Mutasd, mit rejt a sziklakatlan, —
Vidd őt bányákba, föld alá . . .
Csak két kérdést hagyj megoldatlan:
E kettő: honnan és hová?«

E talizmánnal utrakelve
Leszállt a Tudomány legott,
Hogy szebb időkre felnevelje
A vidám gyermek-századot; —
És eltünik felhők ködébe.
A világszellem ujra int, —
Tündérek közt a szépek szépe
Kerül most sorra rend szerint:

»Te lépj elő, bájos Művészet,
És boldogítsd a föld-fiát, —
Alkoss büvöst, alkoss merészet,
De önts belé harmóniát!
A lelket édes csalódásba
Ringassa hang, szó és alak; —
A »természetnek igaz mása«
A mivel győzni lássalak!«

A sorból most egy tündér lép ki,
Olyan szegényes, oly szerény, —
Saruján folt, palástja régi,
De ajkin báj, szemébe' fény . . .
Orczája rózsás, fürtje szőke, —
Panaszra nyitja ajkait:
»Csupán csak én, hamupipőke,
Csak egy magam maradjak itt?«

»Kis mostohánk, árva Költészet —
A világszellem szól imígy —
Ez lőn tenéked osztályrészed,
Ne légy a társidra irígy!
Oh én szivesen küldenélek
Babért és bimbót hinteni —
De mást kiván a földi lélek, —
Költészet már nem kell neki!«

A tündér néma bánatában
Az arczát sirva elfedé —
S egy felhő szállt havas ruhában
A kelő napgolyó elé . . .
Ám alig mult a végtelenben
Egy rövid, tünő pillanat —
A sátor fátyla szerte lebben
S künt fölvonul egy kis csapat.

A népszabadság kürtje szólal,
S morogva harczi dob pereg,
Berobog tépett lobogóval
Egy halovány, kicsiny sereg:
»Nézd ezt a zászlót! — véres foszlány,
Egykor a béke jele volt —
Sivatagban párducz, oroszlán
Előtte békén meghajolt . . .

S a tengeren jöve keresztül
A kapzsi, művelt idegen,
Hogy eltöröljön mindenestül,
S a tűzhelyünkből sír legyen —
Neki e föld gyémántja kellett,
Arany hivá a vakmerőt —
De míg csak lesz bennünk lehellet,
Mi visszaverjük, vissza őt!«

»Ti harczosok, megálljatok csak —
Tinéktek hajnal ébredez —
Eszménye késő századoknak
A hősiségtek fénye lesz!
A Tudomány sohsem fog késni,
S feljegyzi, mit tud honfihit,
A Művészet márványba vési
E kisded nemzet tetteit!«

»Nem azt kivánjuk, világszellem,
Adj dalt nekünk, költészetet —
És milliók szuronya ellen
Szivünknek könnyebb lesz a tett!
S unokáinknak pásztortűznél
A dal visz rólunk tiszta hirt . . .
S ha hazánkból mégis száműznél,
Adj dalt, mely nyujt még balzsamírt.«

Igy mondá a föld szellemének
Az ősz vezér esdő szavát, —
Mikor megint egy földi lélek
Tört fölfelé a ködön át:
Egy kis lány jött lélekszakadtan,
Hóvállán omlik fürte szét, —
Az arcza lángol, majd kicsattan,
— És összekulcsolja kezét:

»A rónán künt, a Tisza partján
Halovány már a délibáb, —
A rét sem virít már ma tarkán,
S pacsirtánk elrebbent odább . . .
Az emberi szív igaz gyöngye,
A szerelem is most kihal . . .
Megfojtja önnön forró könnye,
Mert elnémult a röpke dal . . .«

Mosolygva int a szellem néki:
»Most hála néked, óh nagy ég,
Az ember még mindig a régi,
Ész és Érzék csak nem elég!
Szív, neked van legtöbb részed,
— Hő nélkül elfagy a virág . . .
Menj, ó menj és győzz Költészet,
Nélküled árva a világ!

Irigység.

Piros pitymallat a szabadba csalt,
Hallgatni tücsköt és pacsirtadalt.
Meglát egy pajtás, kinek nincs »korán«,
Mert ép még virraszt pezsgő-mámorán:
‚Mi néked szürke — nékem rózsaszín . . .
Iga, munka nékem csak álmaim . . .
A mennyért csak kezem kell nyujtanom.
Minő koldus vagy te ily józanon!‘
Nos, azt hiszitek, ezt irigyelém?
Bizony — nem én!

A szemes eső nyakamba szaladt,
A mint ácsorgám egy eresz alatt;
Ép gondoltam: kocsizni élvezet,
Mikor egy hintó lefecskendezett;
Benn' ledőlve ülése bársonyán
Egy jó barátom nézett le reám.
Hm! — szinte értem, miért mosolyog:
‚Lásd, hintón én és te csak úgy gyalog . . .‘
Nos, azt hiszitek, hogy irigyelém?
Bizony — nem én!

Nagy embert láttam, kit jól ismerék,
Mikor még egyszer (nem is vala rég)
Padjában leste, hogy vállamon át
Leirhassa tőlem dolgozatát . . .
S most mily kedvesen nyujt felém kezet,
Gondolva: olcsó — s nékem élvezet . . .
‚Nézz fel, én már a tetőn állok ám,
S te még a létra legalsó fokán . . .‘
Nos, azt hiszitek, ezt irigyelém?
Bizony — nem én!

Ellebbent előttem egy ifju pár,
A férfi büszke, az asszony sudár;
Arczán a fagytól két rózsakehely,
És szöghajában ékszer hópehely;
Úgy összebujtak, — össze melegen,
S együtt kaczagtak a fergetegen,
És egymást nézték csevegve vigan . . .
Ejhaj! — ők ketten — én csak egymagam . . .
Azt hiszitek, őket irigyelem?
Bizony — igen!

Érdemes volt?

Megnyilt a csend virágos hajloka,
Egy fáradt ember nyugalomra tért;
Némán kiséri két kis unoka,
És sír nagyapó szép meséiért.
Kiséri még egy maroknyi csoport,
Egy pár aggastyán, mind galambfehér,
Kit a félszázad még el nem tiport,
Ki érzi mind: »Tán holnap engem ér . . .«

Mondják, e csöndes ember katona; —
Hát becstelen volt, vagy tán áruló?
Hogy ezredünknek nincs sehol nyoma,
Nincs puskatűz, se' méla induló?
Mondják, derék volt bármi nyüg alatt;
A nemzettől hát hol egy pálmaág?
Mondják, hogy hős volt, — oh hol is maradt
Babérod, — édes lelkes ifjuság?!

Negyvennyolczas volt. Vére ültetett
Piros rózsákat Branyiszkó haván;
Többet adott, mint puszta életet:
A boldogságot — élete nyarán!
Aczélreménynyel, — míg sujtá a vég,
Hitt örökifju szűz eszményeket . . .
Ezért hagyád el, alvó nemzedék,
Igen, ezért volt senki már neked!

Pár év, — pár hó — vagy csak pár nap talán,
S elmentek ők, kik láttak nagy időt, —
S a legszebb két év létünkből csupán
Csodás hitrege az utód előtt . . .
Költöznek ők: egy gyönge őszi szél
Kidönt száz hajlott tisztes törzsököt . . .
Mi meg felejtünk; napfényről beszél
Ajkunk, a míg szemünkre száll a köd.

»Hazafiság és hazaszeretet«
E két szót hallom uton utfelen;
A hymnus ez — de akkordja siket:
Mintha hamisan játsznák szüntelen . . .
És hallom ezt is: »hajnal — haladás« —
Pacsirtának ez éj nagyon setét —
Darázs-zsongás volt! — munkátlan darázs
Kimult méheknek mézét hordja szét.

Költöznek ők; nem látják — jobb nekik! —
Hogy szent jelszók jegyében annyi vét!
Nem hallnak kalmár lelkeket, a kik
Hiába veszik istenség nevét!
Mert hogyha látnák ezt a törpe kort,
S vizzé vált vérrel annyi korcs üzért,
Kimondanák, mi most ajkukra forrt:
»Hát érdemes volt? Megtettük, de mért?«

Igy töprengtem. Egyszerre fölriaszt
Az orgonának méla szólama —
Lágy rezgő hangja titkos könnyt fakaszt,
Majd harsog, mintha mennyég szólana.
Csodálatos mű! — ép még hallgatag,
Porosan, észrevétlen álla itt, —
Egy érintés csak, s mint vad zuhatag
Bedörgi sírkápolnánk zúgait . . .

Én kishitű! — Im példát ád az Úr:
Mint kopott hangszer, pókhálós helyen,
Ugy vár a nemzet, szürkén, szótlanúl,
Fásult békében vár igénytelen,
Míg eljő, a ki szíve hangszerén
Még játszni tud, — s csodát tesz általa, —
S összhangba' szólal minden őserény —
Elmondjuk ekkor: »Érdemes vala!«

Bánatok.

A mézes illatú, ringó akáczfasor
Szelíden bólogat hószín fürteivel,
Közte az utszélén egy vadrózsabokor,
Rajta ezer gyönge, lángban égő kehely.
Lent a homokbuczkán, a bokornak tövén
Fekszik egy kis szöszke, sánta koldusgyerek,
Két kicsi mankója keresztbe' van szivén,
O maga tündérről álmodva szendereg.

Majd meg-megmozdulnak piczike ujjai,
Gömbölyű betűkkel ír oda levelet,
Hová emberi szót tán el sem hallani,
Honnan karácsonykor jő meg a felelet...
És az öröm áttör a behunyt szemeken:
A hittől mindkettő lassan könnybe lábad...
»Adj én kis Jézusom karácsonyra nekem
Piros pozsgás orczát, két kis fürge lábat...«

És megdobban a föld, — és felporzik az ut,
Előre hajlik a kaczér akáczvirág, —
Sütkérező kis gyík a bokorba befut,
S küllő alatt rezdül egy-egy vadrózsa-ág...
Leszállott az égnek zivatarja talán?
S tanyákon, mezőkön dúlva, tombolva jár?
Nem a vihar közelg! — tajtékzó paripán
Két deli, csillogó magyar honvédhuszár.

— Megszólal a szőke: »felsír az én szivem,
Messze van mindenki, a kit én szeretek.
Szép esti csillagok rózsám szemeiben,
Mosolygók, ragyogók, — meghalok értetek!«
És szól a barna is: »Búmat ki érti meg?
Neked felhő után aranyos nap ragyog:
Van, a ki gondol rád; van, ki érted remeg,
De én mindenképen árva, árva vagyok...«

A katona-soron mindkettő kesereg,
Mikor meghorkan a két habos paripa, —
Felriad reszketve a kis sánta gyerek:
Valóság szövődik tündér álmaiba.
Megáll a két huszár, — összenéz szótlanul,
A barna fillérit a porba leveti, —
A szőke kezéből melléje odahull,
A mit még az édes utra adott neki...

Lovuk sarkantyúzzák, — felhőbe' száll a por,
Az a két piros pej dobogva veri fel, —
A mézes illatú, ringó akáczfasor
Susogva bólogat hószín fürteivel . . .
A fiú csak bámul, — a pénzre rá se' néz,
Elmult, köddé foszlott délibábok hona, —
»Piros arcz, fürge láb — — álom volt az egész, —
Oh, hogy én sohasem lehetek katona!«

OSZK

A nagy titok.

Ha száraz is az erdő fája,
Van a vidéknek rejtett bája,
Van benne csak valami szép, —
Feslő bimbó bokor tövében,
Aranyos felhő szürke égen . . .
Csak nem látja a balga nép.

A sivatagban van oázis, —
Fecskét nevel a rozzant ház is,
A nap a zuzmarán kifog —
A létnek van gyönyörűsége,
Csak észre kell azt venni végre —
És ebben áll a nagy titok!

Banquet.

Hányadik a fogás? — a megrakott tálczán
Annyi gyönyör, melyet Lucullus sem sejtett:
Izletes őzike, — üde, omlós fáczán, —
Dicséri a vendég, mit mint vadász ejtett. —
Urak, magyar urak! ti elfeledtétek,
Hogy az őserdőből, mely ezt adta néktek,
Egy száraz galy se' jut a lerongyolt népnek,
Hogy levest főzhessen lázas gyermekének.

— Míg az egyik másik büszkén emlegeti
Árpádot és Opost — a deli lovakat,
Szinte panaszkodik, hogy annyi van neki,
Hogy a történetben elég név sem akad . . .
Urak, nem rezzen föl egynek sem a lelke?
— Hány kis templom mellett üres egy ház telke,
Mert a falu, melyben annyi tudás fér el,
Már a nemzet papját nem győzi kenyérrel . . .

Míg a haza sorsát üstökös futásnak
Nevezitek csengő Demoszthenesz szóval,
S öldöklő ágyúnak, csillogó sujtásnak
Áldoztok könnyelműn tenger millióval:
— Urak, magyar urak, gondoltok az árra?
Hány kis bogárhátú tanya lett így árva!?
Hány jó magyar arcz ég vérverejték gyöngytől,
Míg egy fillért ragad el az agg göröngytől . . .

Míg sóhajtva kopog az ablakfülkéken
Jégvirágfakasztó, pehelyruhás éjjel,
S ti a kandallónál, puha támlás széken
Az otthon áldását élvezitek kéjjel:
Urak, magyar urak, gondoltok-e arra,
Habos óczeánon, órdító viharba'
Uj hazát keresve, a régit siratja
Magyar földönfutók didergő csapatja . . .

Tiszavirág éltű olcsó dicsőségre
Vörös észbontóval emeltek serleget,
S ki félig megtevé, mi kötelessége,
Ünneplitek, mintha megvivná az eget:
Gondoljatok arra: ős épület a hon,
S ti csak az ékítmény a tisztes falakon —
S ha e falakban a durva tégla bomlik:
Minden ékítmény is ut porába omlik!

Montblanc.

Lihegve néztem hátra, hol vágyó szem
A kékes árnyban jégmezőkre lát,
Melyeknek hátát vész viharekékkel
Álmatlan éjén szántogatta át . . .
S eszembe jutott a somogyi róna
Porhanyó rögje, termő melege,
Hol a barázdán buzavirág alján
Hűsel kis fürjek élénk serege . . .

— És föltekinték: végtelen fehérség!
Szűztisztasága vért, lelket fagyaszt;
Ez óriás dóm, miljó ezüst gyöngyből,
Nem ismert még lágy olvasztó tavaszt . . .
S elképzelem: e hóhegy minden pelyhe
Harmatként ringott hímes kehelyen,
S irígy szél onnét a bokrétás délről
Hordá magának össze e helyen.

És milyen dörgés! — hóvár görgetegje
Jégtűkkel hinti arczomat tele, —
S megáll a szív is egy-egy perczre tőle,
Olyant ölelget rajtam bősz szele:
A hegyi tündér vad szerelmét érzem,
S addig behúnyt szemekkel álmodom
Egy kis leányról, a ki bársony kézzel
Simított végig barna hajamon . . .

De mikor lábam az ormóra tettem,
S elfojtá hangom büszke diadal,
S havas hegytengert, sejtett csöndes völgyet
Repült be lelkem vágyak szárnyival,
Feledtem minden édest, mi bilincsel,
S borzongó kéjjel csak ezt susogám:
Föntállsz, kis ember, királyok királya
Gyémántkoronás vészjós homlokán!

Szerettem volna nyujtani napokra
E nehány percznyi bűvös szent gyönyört,
— Érzém az embert, a ki bajvivásban
Az őserőkön győzve égbe tört;
Parány az ember, de küzdésben néki
Mi volna gát és mi volna magas?
— — Suhogást hallok: lassú méltósággal
Fölszáll mellettem egy parlagi sas . . .

Piros pitymallat lehében fürészti
Hullámzó szárnyát lassan, könnyeden,
És kisebbedve tűnik el fölöttem
Remegő azúr titkos mélyiben . . .
Reszketve néztem; — egy állat bejárja,
Mi emberszemnek mély örök titok!
— És utra keltem, — megalázott szivvel
A kötő röghöz visszaballagok . . .

OSZK

A számadó.

Csárda előtt, lőre mellett
Ül a számadójuhász, —
Az ő zsuppos palotája
Ez a vályogfalu ház;
Délibábos, vadvirágos
Birodalma a határ —,
Hadserege bégető nyáj,
Mely csak intésére vár.

Tigrisének boglyas hátán
Nyugosztalja lábait,
S furulyázó vezérkarát
Jelentésre várja itt . . .
Nézi, nézi — még a mennykő
Se' rendítené meg őt —
A remegő, a csillámló
Ökörnyálas levegőt . . .

‚Hallja bátya, — rebesgetik,
Jajkeserves ez a hír:
Rózsi lánya selyem arczán
Börtönben fogy el a pír . . .
A hajnalban sarlójával
Ugy megvágott egy legényt, —
Gyöngyvirágos sirhant alá
Fektetik még a szegényt . . .‘

»Szomorkodjam? — Szégyenkezzem?
A világ szűk eszü lett!
Büszke vagyok a lányomra, —
Tudta, mi a becsület.«
Szól az öreg, — egyet szippant,
Kihörpenti a borát,
S megsimítja szelíd kézzel
Szuszogó komondorát.

‚Hallja, bátya, jó hír is van,
— Pedig hát az sohse' sok! —
Eszter lánya hónyakára
Illenek a klárisok . . .
Szép kisasszony, — kalappal jár,
Bársony derekat visel, —
Úgy beszélik, Szent-Mihálykor
Gazdag úrfi veszi el . . .‘

Mint a prédát váró farkas,
Meglapul a vén juhász,
Olyant koppint az asztalra,
Reng a vályogfalu ház;
Hosszúnyakú üvegéből
Földre dönté a borát,
És egypárszor megrugdosta
Dörmögő komondorát.

OSZK

Május elseje.

Akik hetek óta nem látták a napot,
Odatartják arczuk perzselő sugárnak; —
Kik sohasem szívtak szelencze-illatot,
Ma hímes réteken ittasodva járnak; —
Kik éhesen rágtak fekete kenyeret,
Ma bor mellé vesznek fehéret és lágyat;
Maga köré gyűjti mindenik, kit szeret,
S ma egy napra elér minden földi vágyat.

Pünkösdi királyok! — a holnapi hajnal
Mindenik Tantalust komor helyén leli,
Túlharsog madárdalt dübörgő robajjal
Kerék, fűrész, mely a törzset, aczélt szeli;
Holnap már nem napfény perzseli orczájuk,
Hanem szörnykazánok sorvasztó lángnyelve,
Árnyas lugas helyett leskelődik rájuk
Orv veszélyek torka, porral, gőzzel telve...

Ma övék a tavasz, a mit minden féreg.
Hitvány is, káros is, élvez örök jogon, —
És kezd olvadozni a megfagyott kéreg
Mederbe szorított lassú hullámokon . . .
Mert megfagyott folyam ez a munkás tömeg,
Sima, csöndes, mint a Balatonnak jege, —
De most már a teher sulya alatt remeg,
Mert érte gyönyörök olvasztó melege.

Rendül és megindul a nagy olvadásra,
Zuhog a rejtett hab kavarogva, forrva,
Megdördül a kéreg szörnyű rianása,
Hogy elnyelje, a ki terhével tiporja . . .
Halkan imádkoztak reggel mindegyszálig, —
A Marseillaiset zúgják most alkonyat felé;
Halvány, félénk fiú Herkulessé válik
S romboló vezérként áll övéi elé . . .

Reszket a hatalom: munka, gép és iga
E kizsarolt népből a dalt ki nem ölte?
Nem! nem, — azoknak csak dolgozni van joga,
— Ez: lelkiismeret ezer testet öltve . . .
El e kisértettel! — e nehány bitangot
Egypár deli század könnyeden lebirja;
Peregje túl dobszó az esti harangot,
Csillanjon szuronyon a napnyugat pírja!

Farkasszemet néznek, — rongyos nép, czifra
Zajongó gyülevész, szótalan hadfiak; [had, —
Majd ha e csöndes sor hangos sortüzet ad,
A lármások túlnan mily némán omlanak ...
Fehér aggastyán áll egy munkás lány megett,
Egy baka átugrik a fegyveres körbül,
Mellével fedezi a lányt és öreget:
„Jó apám, kis hugom!“ — a lövés eldördül.

— — Májusi éjszaka rózsaszaggal tele,
Tavaszi sejtéssel, mely ifjuságot ad;
Orgonafa bokrán elzengi fülmile, [bad;
Hogy a természetben minden boldog, sza-
Kis cserjék bimbóznak, a nagy fák rügyeznek,
Nincsen itt szolgaság és nincsen hatalom,
Itten a tavaszhoz joga van mindennek,
Itt van édes munka s édes nyugodalom ...

Száz nyiló fa szunnyad holdezüstben uszva, —
Talán béke van a föld egész kerekén;
Békés, csöndes az is, ki álmát aluszsza
Ott a hamvas ösvény derengő közepén ...
Ott fekszik a tépett zubbonynyal takarva,
Fehérlő tisztásán szelíd csillagfénynek,
Néma nótás szája, gyönge munkás karja,
Megállott a szive annak a legénynek ...

Megállott a szive. Leomlott a porba,
Az a kis óndarab röptében esztelen . . .
— Bajtársi ott hagyták, vérben eltiporva,
Mert rossz katona volt, hitszegő, hűtelen . . .
— Amazok futottak, azok is ott hagyák,
De vörös szegfűvel beszórták zubbonyát;
Szív és jog jelképe: ez a piros virág
Legyőzi százezrek támadó szuronyát.

OSZK

Forduljatok vissza!

(A kivándorlókhoz.)

Hova mentek én véreim?!
Mentek uj honfoglalásra?
Hol hervadsz el nemes törzsek
Egészséges szép hajtása?
Dobjátok le, hogyha úgy húz
A tömött tarisznya . . .
Áldjon meg a három isten,
Forduljatok vissza!

Imre, lásd az édes apád
Arva, mint a szedett tőke . . .
Kérges kézzel, hajlott testtel
Minek gyűjtött jobb időkre?!
Mult regéit, — zsuppos házát, —
Sirját kire bizza?
— Aldjon meg a három isten,
Forduljatok vissza!

Pista, nézd, az édes anyád
Szürke szeme meg se' szárad . . .
Hallod, az sir, a ki érted
Tenni soha ki nem fáradt!
Égre kiált ez a könnycsepp,
Ez a gyémánttiszta . . .
Áldjon meg a három isten,
Forduljatok vissza!

A föld is hí, — virágának
Illata hő hivó csókja,
Pacsirtaszó esdeklése,
Ölelő kar a fák bógja . . .
Nyájas arcza a rónaság,
Napsugárban izva, — —
Áldjon meg a három isten,
Forduljatok vissza!

E föld érez, — porszeméhez
Vegyült magyar szivek hamva, —
Nektek minden gabnaszeme
Szeretetben volt foganva;
Ha majd terem idegennek,
Az csak alamizsna . . .
Áldjon meg a három isten,
Forduljatok vissza!

Áll az emlék, a hol egykor
Negyvennyolcz szent tüze lángolt . . .
Majd ki szól itt: »Olvassátok,
Ez az egyik nagyapám volt . . .«
Majd ki szól itt: »Én is teszem,
Ha sors harczba visz ma! . . .«
— Áldjon meg a három isten,
Forduljatok vissza!

Tudom, hogy nem hivlak vissza
Gyöngyéletre, dáridóra, —
Jajkeserves, verejtékes
Lesz itthon tán minden óra;
De könnyetek, verejtéktek
Az anyaföld iszsza . . .
Áldjon meg a három isten,
Forduljatok vissza!

Egy emberlét — hét menyország
Üdvössége fér el abban,
Hogy hazánkat unokáknak
Adhassuk át gazdagabban;
— Jöjjetek hát ezért küzdni,
Szívben, karban bizva, —
Áldjon meg a három isten,
Forduljatok vissza!

Hoffmann meséi.

*

Tegyétek félre azt a himzést,
Mert én csak úgy mesélhetek,
Ha hozzám hajlik hallgatózva
Aranyos szöszke fejetek . . .

*

I. Ismertem én egy kis teremtést,
Bolondos, édes kis leányt,
Ha összeültünk, szentül hittem:
Minket az isten összeszánt . . .
És kergetőztünk, mint a mókus,
Ha szűk neki a bükkfa-lak,
Versenyben egymást túlcsicsergtük,
Mint hajnalkor a madarak.
Beszéltem néki pacsirtáról,
Melynél a dal el nem apad;
Beszéltem néki virradásról,
A melyre nem jön alkonyat.

— És felfedeztem uj világrészt,
Hol nincsen sohse' hervadás,
S e világrészben letelepszünk,
Mi ketten, mi és senki más . . .
És azt hivém, hogy szeme napja
Már csak az én lelkembe süt,
Mert hallgatott, miként harangszót,
Vagy édesszavú hegedűt.
De nem úgy volt! — szavam szerette,
S nem bánta, mily ércz a harang,
Nem bánta, kié a nyirettyű,
Csak összhangzó legyen a hang . . .
A dalt, napfényt, tavaszt szerette,
Mindazt, mi üdeség, zamat,
Szerette azt, miről beszéltem, —
De nem engemet magamat!

*

II. Ez másképp volt. Kettesben jártunk
Az akáczsorban hallgatag, —
Illatotkérő lélekzésünk
Suhant csak — és a kis patak.
Esteledett. — Az erdő, szántás
Kékes zománczba egybefoly, —
A föld, az ég, az emberlélek
Ilyenkor egyaránt komoly.

Igen, — lelkem mint esti égbolt,
Sima, csöndes, felhőtelen,
Míg benn' mint fent a csillagtábor
Kigyúl ezernyi érzelem.
Megszólaltam, mert szólni kellett,
Gyóntam, mert gyónni jól esett;
Hozzám simult ő, — szembe nézett,
S minden szavamra úgy lesett.
Igen lesett, és sirt, hol kellett,
S hol kellett, kaczagott velem, —
Azt hittem, ehhez más nem ért így,
Csakis az igaz szerelem.
S beszéltem néki csak magamról,
— — Szivében igy kapok helyet,
Ha nem lesz ebben versenytársam
A dal, napfény és kikelet . . .
Elmondám, lelkem olyan, mint túl
A lombosban a kicsi lak,
Melyben vihart, havat, keservet
Gyakorta láttak a falak;
És bárha sok vész megtépázta,
A boldogság még belefér,
Mert két fecskéje: emlék, jókedv,
Hozzá hűséggel visszatér.
— És vártam, most és most kimondja,
Hogy ő e lakba költözik —

De hallgatott, — míg árnyhomályból
Kiértünk a tisztásközig. —
A tisztáson a csillagfénynél
Megláttam arczán egy mosolyt, —
És tudtam, hogy nem szeret engem, —
E nő csupán kivánczsi volt . . .

*

III. A harmadik . . . nagy ég, mi szép volt!
Emléke is fejembe száll . . .
Hogy állt a többi százszorszép közt!
A százszorszép közt rózsaszál.
Úgy hivták: »napsugárkisasszony« —
S igy hivni őt volt annyi ok . . .
— Mert minden csillag elhalványul,
Mikor a napfény felragyog.
Úgy hivták: napsugárkisasszony,
Mert úgy tőn, mint a napsugár:
Ha jő — elbódít ragyogása, —
Ha megy — nyomában boru jár . . .
Úgy hivták: napsugárkisasszony,
Mert a nap mindent megigéz;
A meglett szálfa, — ifju cserje, —
Oroszlán, — lepke napba néz . . .
Ha költő irt, ő volt az ihlet,
Ha húr kesergett, érte volt;

Mi tett vala, csak érte történt,
Csapatok lestek egy mosolyt.
Mikor e büszke királynénak
Meghódolt már öt-hat megye,
O megmaradt a »napsugárnak« —
Mindennek egyenlő kegye.
Csak énnekem nem. — Félre álltam,
Mert balga lepke nem valék,
Mely tiszta vágyban fényt kerülget,
S gyönyörittasan — odaég.
Azért ha dalban ünnepelték
Az én dalom még elmaradt, —
S ha érte ömlött Somló nedve,
Én nem emeltem poharat.
Majd utra keltem messze földre;
Az ősi udvarház előtt
Szelíd két őzikéje mellett
Dalos kedvében leltem őt;
‚Ég veled, napsugárkisasszony!‘
— S búcsúra némán nyujt kezet;
Még egyszer lopva hátra néztem:
A büszke leány könnyezett.
Ez a két könny, — gyöngygyé vált szó-
Kisértett minden utamon, — [zat,
Hivó levélnél, forró csóknál
E két könny jobban hazavon.

S visszatértem, hogy e két könnyért
Cserébe adjak észt, szivet:
‚Legyőztél napsugárkisasszony,
Lelkemben minden jó tied!'
Eljöttem, hogy elmondjam néki:
‚Te vagy, ki engemet megért;
Jer, szerettél viszonzás nélkül,
Te tudsz szeretni magamért.'
— — S nem mondtam el . . . még el se [mentem
Az ősi udvarház előtt,
Hogy két víg őzikéje mellett
Oh soha meg se lássam őt!
Mért sirt a napsugárkisasszony?!
— Mert országában árny vala,
Mert bántá egy szegény poéta
Még addig meg nem irt dala . . .
Szeretett? nem; — kivételt nem türt,
Ez a leány csak hiu volt:
Megkönnyezett, mert magam voltam,
Ki előtte meg nem hajolt.

*

És mit szóltok? — hajoljon hozzám
Aranyos szöszke fejetek:
Ki önmagamért tud szeretni,
Akad-e olyan köztetek? . . .

Asszonyok.

I.

Gördült a nagy üveghintó,
Négy piros pej huzta;
Bámészkodva futott össze
Az egész kis puszta,
»Pap a kocsis, hogy az arczán
Nincsen egy szál szőre?
— Nincsen bőjt s hogy behamvazta
A haját a dőre! . . .«

Igy mulatott a sok jobbágy
Ezen a lánczhordtán,
Míg megállt az üveghintó
A Szentjóbi-portán.
Még a nap is hársgaly között
Kiváncsin bepillant,
De az aranyczikornyákról
Fénye visszaillant.

Kapuján a tisztes gazda
Vár födetlen fővel,

Nem lép ki, de nyujtja kezét
S kezel mindkettővel, —
Egyet pillant, s megy a népség,
A ki ott ácsorga —
Egyet köhint: s fut négy csatlós,
S a galambősz szolga.

A jövevény igazgatja
Színselyem gunyáját,
Vendéghaján meglebbenti
Nyomott beretráját:*
»Hej, az öreg turulmadár
Hozzánk le nem szállna?!
Hát a vadász sziklafészkén
Itt fönt terem nála!«

Az udvaros beljebb kerül,
Néz, hogy multat lát-e? —
— Van ott szablya, zászlófoszlány,
Rajt: »pro libertate«
— Fejét rázza s elfordul a
‚Feledni valótól' —

---

* = barrette; v. ö. Apáti Ferencz feddő énekét:
»Távol vala tőlök gallérus köntösök,
Veres beretrájok.«

Vár rá, ki itt asszonyt, anyát,
Mennyországot pótol . . .

Fonatossal kinálgatja
Szentjóbi Zsuzsanna,
Arcza rózsa, szava fűszer,
Adománya manna . . .
Kupák telnek török vérrel,
Mely szűt gyujt, észt szédit,
És a vendég eként füzi
Szép selyem beszédit:

»Márványkőből palota áll
Bécsnek városában,
Ezer szoba van abban a
Márványpalotában;
Alabastrom teremében
Világszép királyné:
Gyönge harmat a termete,
Mint a rózsaszálé.

Rózsaszált véd cserfaerdő:
Sugár deli gárda,
Kék aczélból, sárarany ból
Vert az alabárdja;
S párducz szivet takar ottan

Minden párducz-mente, —
Magyar asszonyt, magyar királyt
Véd minden levente.

Magyar asszony, magyar király
Szentséges személye
Szentjóbi Jób portájáról
Egy gárdistát kérne:
Hiába várt, hogy udvarán
Agg kuruczát lássa . . .
Talán feljön, ha majd ott lesz
Ifjú képemása . . .

Királyasszony kertet ápol
Száz nyiló kehelyből,
Van benn' gyopár Tirolisból,
Szekfű Parma mellől;
Pompáznak ott kegy napjának
Fényében fürösztve, —
Mért ne lenne egy kárpáti
Vadrózsaszál közte?!

Mert ha fut a státusgonddal
Keserített óra,
Királyasszony vágyik egy kis
Magyar madárszóra . . .

Szentjóbi Jób feslő lánya
Mit szólana hozzá?
Lelke üde kikeletjét
Bécsbe el nem hozná?

A kicsorbult fringiákat
Lepheti a rozsda:
Róluk a vért az örömkönny
Ugyis rég lemosta . . .
Minden magyar házra szálljon
Galamb olajággal —
És Szűzanyánk, szép Patronánk
Védje imádsággal.«

»Amen« — szólt a házigazda,
És az asztalt bontja, —
»Fiam! — lányom! — úgy legyen
Ha királyom mondja!« [hát,
S míg a fia sziklavállán
Jobbját nyugosztalja,
Gyönge lányát, szép bálványát
Öleli a balja.

Úgy kiséri a vendéget
Árnyas udvarába,
Bokrétázó, illatozó

Vén hársak aljába,
Hol méztermő virágország
Tanyáin a méhek
Szolgálva kis királynéjuk
Békén döngicsélnek.

Nemcsak madár, — czigány is volt
Legott a bokorban:
Lakzi a test — dal a lélek
Minden magyar torban.
— »Azt, te Czinka, mi benn szo-
A húrban, vonóban, [rult
Mióta a kurucz-csillag
Lehullt Rodostóban!«

Czinka húzza, hogy a büszke
Bécsi vendég lássa:
Micsodás a magyar lélek
Hű megszólamlása . . .
S hogy birjanak a fiatalok
Csábító igékkel,
Magukkal ez utravalót
Szivükben vigyék el . . .

S együtt ültek. Néha távol
Tárogató harsan, —

Kigyulad az esti csillag
Halvány kék magasban;
Egybeolvad a nagy menynyel
Az éghatár halma,
És elaltat mindent az éj
Titkos nyugodalma.

II.

Lomb alján, kőpadján,
Árva udvarában
Eteti kis galambjait
A gazda magában;
Piruló hajnallal,
Sápadozó este,
Ott ül napok, hetek óta
Mintha várna, lesne . . .

Pedig künt az uton
Vándorok se' járnak, —
Kergetőznek fénytündérek,
Feketéllő árnyak, —
S mégis csak úgy rémlik,
Jegenyék árnyéka
Délibábos fehérséggel
Váltakozik néha . . .

Angyal szállt a földre
Napsugár hazából?
Magyarország Védasszonya
Csillagsátorából?
— — Habfehér lovának
Gyors patája csattan, —
Karcsú testét meghajlítva
Nyergéből lepattan . . .

»Apám, édes apám!
Átkoz-e kegyelmed?!
Eljátszottam, elvetettem
Királyi kegyelmet!
Éj volt a fény nékem,
Sír a bolt fölöttem,
Mint az erdők bujdosója,
Szökve — hazajöttem . . .«

Két szeme fölcsillan,
Örül, áld és kérlel, —
— Aztán mint a tört vándornak,
Ki forráshoz ér el —,
Mohó szomjú ajka
Tapad a hűs érre —:
Biborszája csókkal simul
Az apa kezére . . .

Addig három csatlós
Sem bír künn a lóval,
Míg a lány nem veregeti
S édesgeti szóval;
Igy bárány lesz s többet
Nem is toporzékol,
S a lányka szól szaporázva
S elakadva néhol:

»Tüzes a paripám,
Szilaj vére pezsdül,
Azt, a ki megsarkantyúzza,
Leveti nyergestül;
Zablyába nem harap,
Nyakassággal győzi, —
De nem hall több pitypalattyot
A ki megvesszőzi.

Ám ha czirógatom,
Szómézzel beczézem,
Édesgetem csemegékkel
Puha bársonykézen:
Nékem, gyönge lánynak
Önkényt hajol hámba, —
Apró kezem szorítása
Megyen béklyó számba . . .

Mint a paripáink,
Olyan ép a nép is, —
Buzogánynyal ütöttek rá,
Talpra állott mégis; —
S asszonyért, jó szóért
Szolga lesz e nemzet, —
Kalitkás hű madárka ma,
A kit még sas nemzett . . .

Az én édes vérem,
Dali szép fivérem
Német szóval felel nékem,
Ha magyarul kérem . . .
Sima márvány padlón
Könnyen csuszik lába, —
Nem vágyik ő vissza többet
Iharhegy aljába . . .

Apám, eljátszottam
Királyunk kegyelmét,
Összetörtem, eltapostam
Szivem szép szerelmét . . .
Mert ha sujtó pallos
Fejemet is venné —
Kurucz magzat, Szentjóbi lány
Nem lesz idegenné!«

Kinek aczélszivét
Gyilkos ón nem járta:
Most lelkébe a kicsi hír
Mérgezett tőrt márta:
Miként a lehellet,
A hír oly parányi, —
S nehezebb tíz évi harcznál
Ily perczet kiállni . . .

Ledől az aggastyán,
Ajaka elkékül,
Reszket mint nyárfalevél,
Egy kicsi jaj nélkül . . .
De az Úr villámát
Csak baljával dobja:
Sebbel együtt balzsamot is
Ád jóságos jobbja!

Adott oly látomást
A gyilkos szó mellé,
Hogy látása Szentjóbit is
Uj életre kelté,
Mert mikor megrezdült
Az öreg pillája,
Keresi az udvarhölgyet,
De sehol sem látja . . .

Zsuzsika állt ottan,
S nem bécsi ruhában:
Kerekalju vontezüstös
Lengő rokkolyában;
Pihegő hókeblét
Csipkevállba zárta,
Lágy hullámos barna haján
A bogláros párta.

Könnyes patyolatját
Gyűri gyöngyövébe,
Apja bágyadt hideg kezét
Vonja az övébe:
— »Itthon vagyok, apám,
Tiéd rossz kis lányod, —
Unnep lesz itt, örök tavasz,
Ha te úgy kivánod . . .«

Szentjóbit átjárja
Egy üdvösség kéje,
Míg szivére hajlik lánya
Göndör fejecskéje;
Mintha a falról is
Mosolyogna rája
Dicső Zrinyi Ilonának
Bánatos orczája . . .

»Gyermekem, én vérem,
A próbát kiálltad:
Nagy Mária Terézia
Nem erősebb nálad!
— Ha inog e nemzet
Keserves időben,
Bizhatunk még jó csillagban:
A hű magyar nőben!«

Nádasdy huszárok.

Mint a darvak V betűje magas őszi égen,
Két ringó sáv rezeg tovább ezüstös mélységben;
Karikázó fehér fodrot mitől vet a Rajna?
Talán megint a Loreley vándorait csalja?
— A domb alján partot érnek a kunsági mének,
S hátukon a paszomántos, kócsagos legények.
Odaveti kapitányuk: »vizes ez az árok . . .«
— Nedvesek is, véresek is, de dali sugárok:
Nádasdy huszárok!

Dörg az első, — a karabélyt, pallost leakasztva:
»Ide azt a Rajnamentit, burkus csárdásgazda!
Rajnád nedves, tűz meg jutott harczi dáridóban:
Együtt add a nedvet, tüzet vörös észbontóban!«
S idegenben, nagy világban összesimulának,
Hős szivükben ős keservvel sirva vigadának;
Gyöngyös borba gyönge könnyet ejtnek halk
titokban, —
— Bomladoz a felfutóka, — a venyige roppan:
Nádasdy betoppan.

»Hullt a golyók jégverése, dőlt a füstös pernye,
Hullt az ellen forgószélben, mint a száradt cserje;
Túl az imént Lauterburgnál orkán volt az ezred:
Ezer kardunk ezer villám, mely lesujtott ezret...
S ez orkánból csak az eső maradt meg itt, — látom,
Szomorúfűz, a ki előbb legény volt a gáton ...
Ragyogóját, gyászmagyarok, — ez már még sem járja,
Könnyes vón', mint galambszivű menyasszony [orczája,
Nádasdy huszárja?

Mikor győztök királytokért, ki szép asszony hozzá,
Ez szivetek nyalka kedvét meg ne aranyozná?
Hej! ki látott keseregni győztes regimentet!
S téged, öreg Bóné Márton, — s huszár védőszented?!
Öreg bajtárs, te hős voltál, — én csak brigadéros —
Úgy akarom, — ez a rang is légyen a tiéd most!
Piros vérrel megszolgáltad, — kincset érő árral, —
Bécsbe repül rólad a hír csótáros futárral ..
Ide egy pohárral!«

»Itt a kancsó, jó Nádasdy, fojtsd belé a rangot!
Azért, mi csak magyar virtus, ne húzz nagy harangot.
A mit tettem — istenemre, — becsületből tettem, —
De magyar szűm vigadását másutt felejtettem...
Mert mikor a nagy Rákóczi kiállott a sánczra,
Mikoron rárivalkodék a rézdobosára,
Hogy azt verje: rajta, rajta! — s megvillant pallossa:
— Én valék a nagy Rákóczi ez ifju dobossa —
Szegény kis dobossa . . .

Nem volt rajtunk uniformis, — gunyánk szél átjárta,
Ugy csufoltak a labanczok: »jön a rongyos gárda«
Nem a menténk, — csak a szivünk vala ott egyforma,
S ezért álltunk rendületlen, mint a Tátra orma...
A pecsétes bőrlevelet, — száz czifra sallangot,
Hogyha volna: száz éltemet, — brigadéros rangot
Odaadnék, — itt mondom e rézpántos pallosra,
Ha csak egyszer lehetnék még Rákóczi dobossa,
Rákóczi dobossa! . . .«

Reáomlik az asztalra hamvas üstökével,
Válig érő fodor haját rázza két kezével;
Jajkeserűn felzokog a lelke is belőle,
A Nádasdy-huszárok is megremegnek tőle;
‚Van-e még nép a világon, a ki ilyet értne:
Királyért van! — s nincs hazámért; — ezért
van: nincs érte! . . .‘
— S mintha látná: szemfödőjét a vezér le-
dobja . . .
Látja Romhányt, süvít, döng, morg a fringia,
S Rákóczi rézdobja . . . [kopja,

Jó Nádasdy némán néz a csöndes éjszakába,
Csillagfényes csöndes éjjel ezüst csillagába,
Mely miként a Rajnahabban, rezgve fürdik
éppen
Valahol a róna mellett kék Tisza vizében . . .
A kis csillag egy sugára becsillan szemébe
És megfürdik barna szeme egy gyémántcseppjé-
Igy kér részt a brigadéros siró vigalomból, [be',
Lopva, csak a csillag lássa, bár a szíve tombol:
Nagyapjára gondol.*

* E Nádasdy Ferencznek, ki Lauterburgnál diadalra vezette Mária Terézia csapatjait, öregapját végeztette ki I. Lipót a Wesselényi-féle összeesküvés alkalmával.

II.

DÉLI ÉG ALATT.

OSZK

Salve! . . .
Terra al sol prediletta, al giuoco, al riso,
Dove nacque, onde mosse ogni armonia . .

Gazzoletti Antonio.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

A mély azúrra fölmutat, —
Oda, hol napok, holdak égnek,
Mikéntha czélja-vesztett népnek
Jelölné az igaz utat.

— S nem némult el a Dante-ének!
S nem tűnt le a Medici-kor:
Legét szivom. Én benne élek, —
E kor még alkot, pezsgve forr;
Ez ifjuságban változatlan. —
És azt, mi benne halhatatlan,
Köznap nem rejti köd alá —
E kor nem alszik éji sirba',
Márványba vésve, képre irva
Magasztos lelkét ránk hagyá...

Az Apenninek nyerges ormán
Vakítón csillan át a hó, —
Megállt e bércztetőn mogorván
A kóbor öreg, télapó.
Lenézett, hol hever vidámnan
Menyasszonyi szirom-ruhában
Az ifju lány, az üde táj, —
S az agg hátrált északra ujra:
Az ifju lény miért busulna?!
— Ne lásson aggkort, s a mi fáj!

Fölöttem nem rezdül a pálma,
Merengve lágyan szunnyad itt;
A Zaharába viszi álma,
És hivja sinylő társait . . .
Csupa virág, — szivárványszinben
Illatos árban úszik minden,
A lélek elmerül bele,
Ittasan kér a szem belőle,
És még a parlag szív is tőle
Nyiló virággal lesz tele!

S a míg ülök e földi mennyben
Nem érezve kötő rögöt,
Nem hinném, hogy egy jaj is rebben
Ott lenn a házfalak mögött . . .
Mellettem Dávid. Márvány jobbja
Parittya követ messze dobja, —
Mint hajdan, most is úgy vete . . .
S ha gyáva bút közelgni lát ott,
A nyomort, ezt a Góliáthot
A földre zúzza ihlete.

És mégis! — míg tündérvilágot
Teremt való és képzelet,
Lelkem, mely szállni, dallni vágyott,
Vergődni kezd a dal helyett . . .

Elkábult tenger élvezetben?
Avagy még most is telhetetlen?
— Komorság kezdi fojtani —
Vagy ez az ember ős hibája?
S kisért megint a tudás fája?
Mi ez a titkos valami?

Hogy üldögéltem és merengtem:
Mi kéne ez összhangba még?
Mi az, mi úgy lehangol engem,
S mint névtelen vágy, bennem ég?
— Egy kis lány jött, dalt döngicsélve,
És kosarát padomra téve
Félénken közelembe lép, —
Majd csillogó bogárszemével
A tájon körbe szerte kémlel,
És suttog: »Istenem, de szép!«

— Mily jól esett e röpke pár szó,
Mit szive szerént ejte ki, —
Mi szép volt arcza, a sugárzó, —
S a félénkség illett neki.
Piros narancsom néki adtam, —
S ő az örömtől majd kicsattan, —
Kezében zamatos gerezd, —
Bizalma nő, — és csacska édes

Eperszín ajka mily beszédes,
Hogy földjéről regélni kezd!

Megértém most, hogy mi hiányzott,
Mi volt a fájó valami, —
A napban lelkem azért fázott:
Nem volt kivel megosztani . . .
Ha embernek nincs embertársa,
A szépnek minden ragyogása,
Legjobb zamatja kárba vész, —
Nem hittem büszke önhittségben,
Hogy gyönyört is egyedűllétben, —
Gyönyört elbírni ily nehéz!

Sorrento.

Duorme, Carmè . . .
'O cchiù bello d' 'a vita è durmì.
Canto Sorrentino.

A keskeny utczán elbolyongva
Szivom az éj fris illatát,
Elhallik léptem messze kongva
A szürke némaságon át —
S bár fal nyulik a fal fölé itt,
Nincs zordonság e szűk helyen, —
Az édes titkok szép meséit
E vén falakhoz képzelem . . .

A parthoz érek, — akaratlan
Egy ah! rezzen át lelkemen, —
Lent mormoló vad sziklakatlan,
Odább hullámzó végtelen . . .
Száll csöndbe' túl a Vezúv füstje
— A föld forró lélekzete,
S átvillan a tejut ezüstje,
Mint száz szikra, mit fölvete.

A mélységes kék rónaságon
Egy bárka hangtalan szalad, —
A felcsillámló habvilágon
Rajzolva ezüst vonalat, — —
Miként egy üstökös ha futna
Ott lenn, hová szem sohse' lát,
S csillan haló sugáru utja
A titokteljes tükrön át . . .

És ott, hol egykor Tasso háza
Hűs hullámsirba leomolt,
Lassul a bárka s elhintázva
Hallgatja csöndben azt, mi volt . . .
A költő háza most se' néma
A mély korall-kertek között:
Belé aranyhajú Sziréna
Édes dalával költözött.

S a míg a tündér sugó ajka
Álomvilágról elcsacsog,
A szirt alatt a ringó sajka
Egyik utasa dalba fog;
Az éjszakába messze mélán
Rezeg a dal bűbájosan:
»Duorme Carmè . . . aludj Carmélám,
Ki alszik, az a mennybe' van . . .«

Te jó halász, álomról dallnál,
Hol még a föld paradicsom!?
Hol bódítóbb a bájitalnál
Egy fakadó narancsszirom . . .
Hol a vidámság verőfénye
Könnyekben meg nem törhete,
Hol a teremtés költeménye
Az ember röpke élete!

Ma másutt fagy — itt csókra nyilnak
A rózsa bolyhos bimbai, —
Mosolyg a nap, — mosolyg a csillag,
A földön víg dalt hallani . . .
Az álmot ott helyén találom,
Hol száz reménység összetört, — —
Ne altató dalt! — nem az álom,
Az ébredés ad itt gyönyört!

»Ne hidd, Uram! — így közbevágott
Csolnakján a dalos halász, —
Nyiló narancsfán száraz ágot,
Szemünkben könnyet is találsz.
Nevess bár együgyű beszéden,
Szavamnak majd te is hiszel, —
Hol a miénk is lett az éden:
Ott elvesztése is közel . . .

Husvét Firenze-ben.

Husvét vagyon, — szelíd, bűbájos, —
Reménydús titkok ünnepe, —
A jázminról jázminra szálldos
Lehellet-életű lepe.
A hit s tavasz feltámadása
Igy egyesül csodás varázsba'
Ez ős örömnap reggelén, —
S a föld is, mint a csalfa asszony,
Mélyebb szerelmet hogy gyulaszszon
Ezernyi uj bájt tár elém.

Fölillan a narancsszín pára
Pirosló fényhullám előtt,
S ott áll a lelkek oltalmára
Emelt dicső márvány erőd;
Ott áll fehéren, méltóságban
És bízva bongó érczszavában

A nyíló kertek rózsaszála, —
Napos öböl, — azúrszin ég,
Csendes hajlék, — magános pálma,
És százezer gyönyörüség, —
Carmélám éjszín szeme párja,
Melyekbe hét menny üdve fér,
És bársonyos gödrös orczája —
Nagy isten! — oh nekem mit ér!

Hogy Carmélám enyém lehessen,
Lánczokra vertem a szivem, —
Ott messze túl munkát kerestem,
Találtam és végzém hiven . . .
S midőn a nap vörös golyója
Az Andes jégormán kihül:
Tudtam, hogy egy leányka csókja
Száll hozzám át e part felül.

Ez volt erőm; — ha könnyet ejték,
Felszárítá e gondolat, —
Carmélámért! — s minden verejték
Vert aranynyá lőn az alatt.
Az ég madarát irigyeltem,
Gyors szellőn járó szárnyait . . .
Sugárzó arczczal utra keltem,
Hogy én is fészket rakjak itt.

És harmincz nap és harmincz éjjel
Repült a »Stella« szüntelen, —
És százszor nyilt az örvény széjjel —
Nem! — nem sülyedhet el velem!
Carméla vár: ily boldogságot
Az ég sem ronthat semmivé, —
E balga lélek, — mire vágyott,
Valónak azt el is hivé . . .

Egy hajnal pirkadt . . . agyam égett,
Az árbóczon kusztam legott,
És néztem a nagy mindenséget
Mely kábítóan csillogott . . .
És úgy kerestem honi földem,
S rajt Surrient száz kis lakát, —
És ott is a virágos ölben
Egy kis hajlék nyilt ablakát.

Mindenki tódul összebujva, —
Felénk száz bárka is siet, —
Még egy pár percz, — őt látom ujra . . .
Szív, egy mennyország lesz tied!
A horgony zörg, — magát beássa,
— Előttem minden sárga, kék . . .
Megölt a tenger csillogása,
Mindkét szememre — vak valék!

Ezóta csak az álom adja
A látást vissza énnekem, —
És őt, ki búm velem siratja,
Álomba zengi énekem . . .«
S a mandolinhoz ujra mélán
Kezdé a dalt ábrándosan;
»Durme Carmè, — aludj Carmélám,
Ki alszik, az a mennybe' van . . .«

A mélységes kék rónaságon
A bárka locscsanva szaladt,
A felcsillámló habvilágon
Rajzolva ezüstvonalat;
Lelkem fázott; — fülembe zsongta
Az éj a vak halász dalát, —
És tépelődtem, elbolyongva
A szürke, szűk utczákon át.

Mala vita.

Aranynyá vált az esti napsugárban
A suttogó hab Portici alatt, —
Kéjelg e tenger kincsnek varázsában
A nép, a melynek nem jut egy falat;
Napfény aranya, habok délibábja,
E néptől elszállsz te is hűtelen, —
Azért csak téged zeng ez víg dalába',
Koldus egyetlen kincse: szerelem!

Nem látja Beppo pinczezúgba zárva
E fényt, mely mindent aranyba fürészt,
Görnyedten ül, — a sima szürke láva
Szilánkban hull le szorgos ujja közt.
Az agg Vezúvnak megkövült vérébül
Egy istennőnek leplét bontja szét:
Assunta arczát vette mintaképül,
Assunta ringó virágtermetét.

Padlásszobában messze minden nesztül
A dalt nem hallja szép Assunta sem,
Nem néz fel, — néha csak pillája rezdül,
S egy mosoly surran ajkán édesen.
A tűk szaladnak két tündér kezében,
Ezer hurok, ezer szál egybe vág, —
S a csipke-erdő omlik hófehéren,
Mint ablakon a téli jégvirág.

Künn a Tolédon szépen szembe állnak,
Midőn észak sok népe arra bolyg,
Faragványt, csipkét csengően kinálnak,
Míg pillantásuk egymásra mosolyg;
S az istennő egy bársonyos keretben,
Habos ruhán a csipke kap helyet, —
S piros narancson osztoznak ők ketten,
Midőn száz ércnyelv tompán bong delet.

— A hullám háborg, tornyosulva tombol,
Pokolként tátong Portici alatt, —
Bugó menetben tarka kis templomból
Madonnaképpel esdő nép halad.
Az ég kilobban, dől a hamúzápor,
A forró láva zajgva sistereg;
Alázatossá lesz a büszke, bátor,
És térdre hull a jajgató sereg.

Beppo nem bolyg ez éji pirkadatban,
A szalmán nyujtja lázas tagjait . . .
»Assunta! drágám, — nézd te érted kaptam
E tőrszurást a jobb karomban itt . . .
Mi dörg? mi lángol? a világ kigyulad?
Óh bennem is tűz égetőn lobog . . .
A lelkem fulad — ah de meggyógyulhat,
Ha egy csepp »istenkönnyét« kaphatok . . .«

Assunta buzgó nép közé nem térdel,
A végromlásról ott künn mit se tud;
Bársony kezekkel, suttogó beszéddel
Beczézi halkan a beteg fiut . . .
»Gyógyulj meg, hisz a te Assuntád ápol!
— Óh szűz anyám! — kicsit mosolygni kezd . . .
Hoztam enni, — s a legjobb lacrimából . . .
Csak ne kérdezd, hogy hol szereztem ezt!«

Kihűlt a láva, — az ég azúrszín ujra,
Csacsog aranyhab Portici alatt;
A szerelmi dalt szellő tova fújja,
De át nem járja a börtönfalat;
Beppo ül ott, mert éles volt a tőre,
S ki ételt, bort lopott, — egy szép leány . . .
Még megvetéssel fordulnak el tőle:
»Megrögzött, romlott nép ez igazán!«

Camaldoli.

— A fehér barát a korlátra könyökölt
És úgy mutogatta a mosolygó öbölt, —
Lassú mondókáját halkan lemorzsolva,
Minthogyha valami régi leczke volna;
S hol tüzes képzelet szárnyat öltve szállna, —
Mi az ezeregyéj ékes tündér álma:
Mindarról úgy regélt hangján a közönynek,
Mint komor betűje élettelen könyvnek, —
És nézett mereven, mint a ki nem látja,
Milyen szép hazája.

»Jó atyám, e dombon úgy állsz te is itten,
Mint a kisértéskor a megváltó isten . . .
Nyiló mandulafák lombjuk rezegtetik,
Ringanak balzsamos virág-fellegeik:
A zsongást a szellő idáig felhordja,

S beleujjong néha csengő dal akkordja, —
Himbálódzó ölén az opálszín habnak
Öt világrész felé gyors hajók szaladnak . . .
— Hogyha mindezt látod, te sohasem vágyol
El e szűk világból?«

‚Hagyd azt, édes fiam, mit a szád magasztal,
E kis virágos kert, — az a négy kopasz fal
Mind pótolja nékem; — ez az én világom;
Innét el nem vágyom.‘

»Kanyargó ösvényen, szál olajfák alatt
Szerelmes ifjuság enyelegve halad;
A lány piros ruhás ringó termetére
Irigy vón' a tenger sziréna-tündére;
S nyűtt bársonygunyában, ferde sipkájával,
— Nem cserél e fiú az olasz királylyal:
Van országa, melyet nem bánt had hatalma:
Övé egy szerelmes kis szív birodalma . . .
A te multad üres; — a legszebb költészet
Hiányát nem érzed?«

‚Hagyd ezt; — bár e darócz mindent eltakarna;
Voltam én is délczeg, volt a hajam barna . . .
Azért vagyok itten, — élve, — mégis holtan:
Mert szerelmes voltam!‘

»— Nézd, a kikötőnél hemzsegő nép csődül,
Fehérlik az utcza lobogó kendőtül;
Templomba megy diszben nyalka vadász ezred,
— Ujra ünneplik a marsalai èzret . . .
Ki honáért harczolt, — óh! azt ünnepelik,
S ebben az Úrnak is igaz kedve telik . . .
Hogy te ott nem voltál Garibaldi mellett,
Mikor a hazáért élni — halni kellett:
Róma minden szentje, — örök üdvösséged
Fölér evvel néked?«

— — Nedves lett a barát két szomorú szeme,
S minthogyha egy szobor remegni kezdene:
Tárt karral kapott a messze zászlók felé,
S fájó tompa hangon búgta maga elé:
»Ha száz létem volna, s mindig vezekelnék,
Bünhődésem kelyhe soha be nem telnék;
Se' nyugtom, se' üdvöm, — mert a mikor kellett,
Én, — én ott nem voltam Garibaldi mellett . . .
S ember-czél csak egy van: a hazáért tenni —
Minden egyéb semmi!«

Roma, Passeggiata Margherita.

Kövek — emberek.

— — Az ősz tudós virágzó fák alatt
Levett kalappal csöndesen haladt,
És nézte, túl a messze láposon
Hömpölygve csipkés köd miként oson,
És lent a mélyben minden kupolát
Aranyos dicsfény hogyan karol át . . .
Oh szinte látja — s így leirja majd —
A napisten az esti pirba hajt . . .
S mi ez? — harangok? — zsongó méhe raj?
Vagy az utczákról átringó moraj?
Óh nem — nyüzsög a via Appia,
Ez barna bőrű légiók zaja, —
És samosi bor ömlik, kürt rivall,
A Caesar jő diadal kocsival . . .

Az agg fejében ép e kép forog,
Midőn mögötte szekér nyikorog, —
De nem csaták babéros hőse jő —

Őszvérivel gunyás szántövető.
Az ősz tudós csak nézi a kocsit:
»Atyafi, hej! te mit szállítasz itt?
— Hisz minden téglán elkopott irás, —
Ezt Pompejus vésette, senki más . . .
Lazulit oszlop! — oh uram fia! —
Vesta templomban kellett állnia . . .
Hová czipelnéd e szent köveket?
És mire jó e tenger kincs neked?!«

‚Úgy ám, uram, — hát Péter-Pál körül
Én sem leszek már többet egyedül; —
És éppen jókor jött e kis lelet:
Az asszonynak adhatok födelet.
Viskót rakunk ott túl a hegyeken
És ahhoz kell ez omladék nekem.'

»S tudod-e ember, hogy te vétkezel?
Kezed között tengernyi kincs vesz el; —
A történet egy lapja volt talán,
Mi ott enyészik kis kúnyhód falán!«

‚Uram, tudom. Már régi a panasz; —
De él a kő? — és fáj-e néki az,
Hogy nem pihen üvegfödél alatt,
Hanem koldusnak nyujt védőfalat!?

Koldus vagyok, — de hallottam mesét,
Falunkba' lenn beszélik szerteszét,
Hogy Róma hőse volt egy ősapám . . .
De még nevét is kopva hagyta rám, —
S uram, uram! ugyan ki kérdi azt:
Kinek véréből lett ez a paraszt?!
És hány enyészik észrevétlenül,
Mert mások sorsa úszik most felül;
S fillérre les tán egy kőszent mögött,
Vagy roncs ekével túrja a rögöt,
Pedig csatákat tudna nyerni tán,
Avagy segítni észszel a hazán.
— Míg annyi lélek csöndben elful itt,
Tiszteljelek, te ócska lazulit?!
— Igy ebből lesz oszlopos ablakom,
S a többiből viskómat megrakom . . .'
— S kavicsot dobva a kerék alá,
Öszvéreit hangosan nógatá.

Ment a tudós bokrétás fák alatt,
S hol utját szegte egy kanyarulat,
Még hátranézett: minden már setét, —
S hogy este haza ért, —
Az isten tudja, mért? —
Nem folytatá Caesar történetét . . .

Csodagyermekek.

Szomjaz oleander a platánok alatt
Mind égetőbben, —
Siváran izzanak az ódon házfalak
A déli hőben.

Sietve lépdelek árnyas szobám felé,
Hol nap nem ér el, —
Az utczasarkon ép a lábaim elé
Egy gyermek térdel.

Megtörli a követ gunyája szélivel,
S a port lefujja, —
Kezébe' kréta, szén, — s egész csodát mivel
Gyors vézna ujja.

Lihegve dolgozik az árva kis bolond,
Míg ónja vásik, —

Itt még egy krétasáv, — ott pár parányi pont
A végvonásig . . .

Reszket a fiú, míg müvét nézegetem
Előre lépve, —
Milyen fő ez itt a poros kövezeten?
Hah, Dante képe!

És szinte rám tekint a pokoljárta hős,
Az égi költő!
Igen, így képzel ép, te büvös ismerős,
Husz emberöltő!

Az apró képiró fakó kis ajakát
Kinyitja félig —
Vérágas szemei jó szív ajándokát
Szó nélkül kérik.

S bár az egész fiú megtestesült nyomor,
— Daczos tartása, —
Benn' müvészlélek ég, mit nem bír bármi sor
Alázkodásra . . .

Milyen jó mag, mely ép kősziklára esett,
Hol tápot nem lel . . .
Szinte szégyenkezve nyujtom a keveset
Kontár kezemmel.

Ne érezze, hogy kap: szóval beczézgetem
Az árva lelket —
Mikor ép a rajzzal ékes kövezeten
Két úr közelget.

»A kis gróf — (az egyik ép ezt beszéli el) —
Mily csodagyermek!
Pompáznak még talán majdan müveivel
Az ősi termek . . .

Vizslám lerajzolá — és rajza alapos,
Majd megy előre! . . .«
És éppen mindenik egypárszor rátapos
A Dante-főre.

»Nesze! és takarodj . . . az út másra való!!«
Az úr így mordul, —
És összerezzen a koldus rajzoló,
A könnye csordul.

Szobámba értem el — de egyre láttam őt
Arany fürtével, —
A poros köveket a lábaim előtt
Hogyan törlé fel . . .

Látom, az a rugás, mely rajzára talál,
Ot is eltiporja,

Sirva gubbaszkodik müve romjainál
Az úti porba' . . .

S átkozom a szokást, a mely annyi nemes
Tüzet kiolt, —
Mely nem kérdi soha: ki mire érdemes,
Csak azt: ki volt!?

Virágvasárnap.

(Találkozás idegenben.)

A földnek érczszivét emberkéz kivette,
Róma templomába magasra föltette,
Illatos fuvalom szeplőtlen ölébe,
Hajnal sugarának:
Isten mosolyának —
Este fellegének:
Az isten könnyének
Tiszta közelébe.

A földnek érczszive odafönn megdobban,
S nemes dobbanása emberszónál jobban
Elrezgi, elbúgja titkos esdeklésünk, —
A mosolygó égnek:
»Atyánk, hála néked!« —
Viharos felhőnek,
Bűnért könnyezőnek:
»Bocsáss meg minékünk!«

Ma a hit nem komor; tavasz-ifjusággal,
Édes költészettel, — bokrétás virággal
Deríti felhőtlen virágvasárnapja;
Búg a harang bongva;
Tódul nép tolongva,
Harsogva hozsannát:
Hogy az igaz mannát
A nagy égből kapja.

Örök ifju délnek tündérpartjairul
Ezerek meghozák, mi kertjükben virul,
Ezüstös olajfát, mit szeretet ápol, —
S kiknek a mostoha
Ég nem mosolyg soha,
Hoznak fenyőágot,
Vagy egy hóvirágot
Caledoniából.

— S bárha soknak mindez csak nemes poézis,
S ima helyett többje festményt, szobrot néz is,
Bárha istenüknek más is volna papja:
Át tenger dagályán,
Ujvilági gályán
Eljönnek tehozzád
S hódolatuk hozzák,
Keresztények apja!

Csöndesen hullámzott e tenger áradat, —
Meghúztam magamat egy márványszent alatt,
S úgy érzém: egyedül vagyok e világon, —
Oltárok ezüstje,
Tömjén lenge füstje,
A zsolozsmás ének
Szivemig nem érnek . . .
Nem volt imádságom!

Szomszédomra néztem, — s szivem jóval telett;
Védett voltam, mint a gyermek apja mellett;
Bár sohasem láttam, — legott megismértem.
Minden egy vonását,
Az eszejárását,
Áldott derék lelkét,
Legbensőbb érzelmét
Ismerem és értem.

Tisztes a gunyája, — napedzett orczája,
Tisztesség, jámborság minden porczikája;
Az apja, dédapja ilyen volt szakasztott . . .
Nem a parlagjából —
Anyaföld javából
Formálta ilyennek
Kegyelme istennek
A magyar parasztot.

De jó szemmel nézem! — áll, mint magános fa,
Fejét vihar tépte — gyökerét ár mosta;
Nyesik, vágják, — s ő ád gyümölcsöt és ár-
Elve mindent adni, [nyat . . .
Csak magyar maradni,
Bárha bele halna, —
S mi ezért jutalma?
Évszázados bánat.

Hogy néz a jó öreg — szelíd, ijedt szemmel,
S mormol áhitattal, jámbor érzelemmel;
»Bizom én az Úrban!« — egyetlen imája. —
»A nádfedél alatt
A munkás fiukat, —
A szép rónaságot,
A szegény országot
Áldó isten áldja!«

Nem tudtam kezdeni ekkor sem imámat,
Lelkemet elfogta egy mélységes bánat, —
Úgy haza vágyódtam, a világot járván . . .
Érteni nem akarnak, —
Sehol a magyarnak
Nincs jóakarója,
Egy testvéri szója!
Csak mi állunk árván . . .

A modell.

Jó uraim, kis bokrétákat,
Szelíd árvácskát vegyenek!
Vagy egy nyiló narancsfaágat, —
Mindegyiken egy könny remeg . . .
Mindig sirok, mikor letépem,
Egy fris bimbónak kehelyét . . .
Mondd el kis könny, mondd el te szépen
Giannina bús történetét —
Csodás történetét!

A szent Péternél voltam reggel,
És lábát megcsókoltam ott,
S elzengtem a hivő sereggel
Az égbe szálló dallamot.
Buzgón könyörgve térdre estem
A szent Cziczelle-kép előtt,
S legszebb virágom hintve esdtem,
Ártatlan szivvel kérve őt:
‚Adj nékem, adj erőt.‘

Igen! igy volt, — azt' ide álltam,
Bámultam a sok idegent,
Az apró csokrokat kináltam
Mindenkinek, ki erre ment . . .
És néztem a lófékezőket
Ott fent a kőtalapzaton, —
Hisz régesrég ismérem őket,
Velök csak kaczérkodhatom —
Mert kőszivök vagyon!

Egy ifju lépdelt akkor erre, —
Olyan hamiska bajsza volt,
És nagy kalapját megemelve
Arczomhoz oly közel hajolt . . .
Először némán mosolyogva
Vetette két szemét reám, —
Óh, mintha most is rám ragyogna! —
— S én ünneplőm igazgatám —
Nagy isten, mit kiván? . . .

»Ah íme, egy uj Fornarina,
S ne lenne Rafaelje sem?!
— Ha egy festő magához hína,
Eljősz-e hozzá kedvesem?
Óh könnyű lenni itt müvésznek,
Hol élő kép, szobor terem . . .«

És én csak két szemébe nézek,
S fülembe csendül szüntelen:
»Giannina, jer velem!«

— És véle mentem, mint az árnyék,
Most jobbra — balra — még tovább,
És mentem, mintha alva járnék,
S elébe ültem, mint a báb . . .
O patyolatba, rózsapirba
Mártotta tán az ecsetet,
A mint vásznára képem irta,
S varázsolt rá két nagy szemet,
S azokba lelkemet.

Hogy eltaláljon, — arczom nézte,
És nézte hosszasan merőn . . .
Nézése lángot gyújt az észbe',
S győzhetlen győz sziven, erőn!
Kész volt a kép, — ő nézett egyre . . .
Óh, mintha csókját érzeném . . .
Sugott, mosolygott — s csak ez egyre,
Ez egyre még emlékszem én:
»Giannina légy enyém!«

Kész volt a kép, — az úri népek
Mind elbüvölten bámulák,
És elmondottak angyal-szépnek,

Milyet nem szült még a világ . . .
És én is ott közelben álltam,
De rám nem nézett senkisem, —
Majd meghuzódtam a homályban,
S csak egy így szóljon — azt lesem —
»Te vagy ez, kedvesem!«

Egy úr jött messze ködös tájról,
— Talán nevetni sohse' tud!
— A képre nézett, homlokáról
Mosoly üzé el a borut.
Kezét felkapta kék szeméhez,
Majd itt, majd ott keres helyet . . .
»Ezer arany! — e kép enyém lesz.
Magammal viszlek kikelet,
Boldog leszek veled!«

Ezer arany egy festett vászon!
S a festő? — nekem ád tizet . . .
Hogy aztán többé sohse' lásson
Azért ő szintén megfizet . . .
Hahaha! — nos hallottátok:
Rongy tíz aranypénz mindenér' . . .
Lábához hullt e sárga átok,
Egy lány szerelme ennyit ér?!
Az üdvért szolgabér!

Jó uraim, fris narancságot,
Szelíd árvácskát vegyenek!
S ne dobják el! — letört virágot
Mindenkor megbecsüljenek.
Ha kis bimbóim így letépem,
Én könnyezek, mert fáj nekem . . .
Igy törtek engem is le éppen,
S eszembe jut történetem,
Szegény történetem!

OSZK

A Cairoli emlék.

Szemem befogtam: bódít Róma napja, —
Lihegve vágytam egy kis árny után;
Az oltárképek színarany alapja,
Mint Sault a fény, még földre sujtna tán!
Köznap nyugalmát lelkem visszakapja
Hűs sátorodban, hullámzó platán . . .
Mint érzem itt, hogy semmi, por vagyok —
Örök város, parányid is nagyok!

Évezredeknek óriás világa
Ily apró tükröt zúzva zúz agyon, —
S gyönyörrel együtt lelkem árvasága
Czikkázik át e kábuló agyon, —
És annyi szépre, — végül szívem vágya
Olyat látni, mi otthon is vagyon!
— És végigmérem: mennyi, mennyi kincs, —
S mi otthon is van, közte semmi sincs . . .

És nincs. — Rafael madonnáit festve
Az égből hozta azt, mi jó, mi szép; —
Mi vérrel festénk, — patronánkhoz esdve
A zászlón, melyet Sztambul vésze tép;
S álltunk, mint őrszem vad zimankós estve,
Míg dolgozott, virult a többi nép . . .
Nektek jutott az alkotás, gyönyör,
Nekünk vihar, mely tölgyet összetör.

Ti márványt törtök, — és lelket lehelltek
A márványkőbe, ámbra-ittasat;
Egy isten lép ki, ha leplet emeltek,
Hol vésőtöktől burok meghasadt.
Minket tiportak, míg ti szárnyra keltek,
S márvány helyett bányásztuk a vasat . . .
Aczélra kellett: bánták a magyart;
Kezetekben véső, kezünkbe' kard.

Láttam narancsfát, illatost, fehéret,
Oly szűzi volt, mint fiatal ara, —
Majd testet ölt az édes szép igéret,
S aranyat érlel rajt dél sugara; —
Kis almafánkon otthon bimbó éledt,
S lehervasztá egy éji zuzmara . . .
Nektek jutott az örök kikelet,
Mi lopva lessük most is a telet.

— És semmi honit, — semmit sem találtam,
S merengve értem el a dombtetőt.
A nyugvó napban sütkérezve álltam
A Cairoli testvérpár előtt;
Ledőlt az egyik, — a másik zilálton
Fegyvert szegez még, megboszulni őt . . .
Az emlék alján koldus lép elém,
Katona volt, megláttam rendjelén.

Az esti pírból füzött glóriába'
A szobor élt, s szoborként álltam ott;
Elémbe szállt egy nemzet délibábja, —
Fájt, s édes volt, — arczomra könny futott;
Meg volt, akadt e kincses óczeánba',
Miből hazámnak is elég jutott:
Hazaszeretet és vértanuság,
S szokott jutalma, a nyomoruság.

Kürtszó.

Az kimult nap története
Talán csak lázas álom, —
Száz békés őrtűz pislog át
A titkos félhomályon;
Nem látni, hogy a gyors folyót
Vér festi rózsaszinné, —
Kaczér haldokló esti pír
Saját képének hinné . . .

A rizsföldekről köd repül,
Hűs fodra surran lopva,
S az átvilágló havasok
Ormán ring tánczot ropva;
Tán Solferino holtai
Lebegnek ott az éghez,
Hogy megvigyék a harcz hirét
A népek istenéhez.

Leszáll lassacskán hangtalan
A langyos déli éjjel,
Ezüstszegélyű árnyait
A síkra hintve széjjel;
A szöszke nyúl rohan tovább
Valami csalfa nesztül, —
S a fiastyuk két nyirfa közt
Int nyájasan keresztül.

Fehér szalagként út szeli
A szunnyadó vidéket,
Rajt mint a ritka hangyasor,
Egy század roncsa lépked.
— Ennek dolmánya csupa vér,
Amannak sánta lába, —
Ugy vánszorognak szótlanúl
A messze Mantovába.

Az ösvény szélén házikó
Elhamvadt csonka üszke, —
Titkos kéz a franczia sast
Kormos falára tüzte;
Mit bánják ők e hadi jelt,
A testük, lelkük bágyadt,
Az üszök közt, a pernye közt,
A földön lelnek ágya

A székely káplár üstökét
Két vasmarkába hajtja,
Úgy várja, hogy az álom is
Győzelmet üljön rajta . . .
Felsziszszen: Sors! miért uszítsz
Hű testvért testvérnépre?!
S elszáll előtte Bem apó
S a piski hidnak képe.

A kis czigány egy tört dobon
Nyugtatja barna fürtjét,
Szivére fogja két keze
Kicsorbult néma kürtjét;
Félig nyilt ajka mosolyog
A tündér jelenésre,
Kit elhagyott tíz év előtt
Egy bűvös üzenésre . . .

A többi csöndes granicsár
Lenyugszik elcsigázva,
És hallgat a rom, mintha benn
Csak búbánat tanyázna, —
Míg éjfél után hirtelen
Az alvó föld megdobban:
Szavója gyors vadászai
Közelgnek zárt sorokban.

— Az osztrák tiszt szól: »Ád az Úr
Még egynehány esztendőt —
Te székely káplár tüzd ki hát
Legott a fehér kendőt!«
‚Hadnagy Uram, meg nem teszem,
Bár rögtön eltaposnál!
Elég volt ez egyszer nekem,
Ott — egyszer — Világosnál!

Egyszer volt! s bánom holtig azt,
Hogy voltam gyáva asszony! —
Kis Bihari, fujd kürtödet,
Hogy észt, szivet gyulaszszon!
Ha nem a honért fogy is el
Az utolsó lehellet,
Veszszünk azért mi magyarok
Szép muzsikaszó mellett!«

Zendül a kürt, — zengése nem
Osztrákok indulója:
Ez délibábos rónaság
Merengő tilinkója . . .
Majd hangján honvédriadó
Velőtrázón rivall át, —
Majd búgja lassan, reszketőn
A nagy Kossuth siralmát . . .

Szuronyt szegezve várja mind,
Mikor foly szíve vére, —
»Megállj«-t parancsol hirtelen
Az olaszok vezére;
S midőn a dal elharsogott,
Szemét is megtörülte,
S odább vonult szép csöndesen
A viskót elkerülve . . .

»Mi volt ez? — morg a szőke tiszt —
Mi lelhette ő kelmét?
Hogy kaptuk mi földönfutók
Az ellenség kegyelmét?!«
— Mikor a tünő ezredet
Porfellegek nyelék el,
Büszke szóval, áhitattal
Igy suttog a vén székely:

»Magyar sohse bántsd a magyart!
Ezt búgta az a nóta . . .
E tanítást Kossuth apánk
Jól szíveinkbe rótta.
Rá ismerek, rá bizony én,
— Az úristen is pártolt —
Ott túl az a talján vezér
— Lenkei-huszár volt . . .«

— És útra kelnek szótlanúl
A messze Mantovába,
Levett csákóval mindenik
All hézagos sorába;
Egy hő »Üdvözlégy Máriá«-t
Rebegnek halk morajjal,
— S rájuk mosolygott keleten
A piros pozsgás hajnal.

OSZK

III.

OLASZ KÖLTŐKBŐL.

. . . I love the language, that soft bastard latin,
Which melts like kisses from a female mouth,
Which sounds as if it should be writ on satin,
With syllables which breathe of the sweet south,
And gentle liquids gliding all so pat in,
That not a single accent seems uncouth . . .

Lord Byron.

Ez eredeti versformában nyujtott fordítások mutatványok egy készülő olasz anthologiából, mely főleg az olasz költészet minden irányát, iskoláját és történetét akarja visszatükröztetni.

A rózsa.

(Berti Antonio.)

— Kit illatár fürészt,
A kert virági közt
Királynők szépe.
Ha azt megmondanád,
Ily színpompát ki ád
Bimbód kelyhébe?

— Két fénysugár vegyül,
Szirmomban egyesül, —
S e színné válnak:
A hajnal sugara
És esti bibora
Haló sugárnak.

— Szép rózsaszál, kinek
Az égő lángszinek
Adák bűbájad, —

Ha azt is mondhatod,
Mondd, édes illatod
Hát honnan árad?

Két szellő rám fuvall,
S büvös csókjaival
Tesz illatossá:
April lehellete,
S a hab lágy szellete
Megringat hozzá . . .

— S ki tárva kebeled
Mohón beleheled
A szellő hüssét,
Ha azt még mondanád,
Oh mondd, ki rakta rád
A szúrós tüskét? —

— Két angyal, mennybeli, —
Raká szárom teli
Szúrós türkékkel, —
Szerelmük övezett,
Hogy a rabló kezet
Ekként üzzék el.

A szavojárd.

(Prati Giovanni.)

Amióta elsirtam Szavója
Bérczeinek az istenhozzádot,
Az én lelkem örömet azóta
Többé nem látott!

Idegenben, árva vándorláson,
Idegen föld völgyében és ormán,
Kenyérszerző hűséges pajtásom
Az én kintornám.

És titokban három méla dal van
Hangszerem mély kebelébe zárva;
Egyik vad, mint sziklakatlanimban
Búgó szél árja.

S rázendítem, ha egy uj keresztet
Raknak lelkem rég hordott terhéhez,
Szűm e jajra, mely szívtépőn reszket,
Enyhülést érez!

A másik dal mormoló zenével
Titkos búm és gyönyöröm elsirja,
Lénám dalolt igy, ki szép husz évvel
Hervadt a sirba!

S rázendítem, ha szép fiatal lány
Búbánatos orcáját szemlélem,
Ki zeng s mereng künt, hol süt a halvány
Hold az erkélyen.

A végakkord a reménység száma,
S derűs légen át csak akkor rezghet,
Ha valami szép szülőhazámra
Úgy emlékeztet!

S ezt hallnátok, ha úgy elgondolnám,
Hogy még látlak, szülőföld hajléki . . .
De az a szirt, lomb, szirom, — más volt ám,
Már nem a régi!

Viszontlátás?! — minek hazamenni,
Mikor nincs már anyám, sem szerelmem;
E két sebbel, mit nem gyógyít semmi
Kell útra kelnem . . .

Igy tovább ez árva vándorláson!
Idegen föld völgyében, hegyormán,

Kenyérszerzőm, hűséges pajtásom
Az én kintornám.

Sokszor, hogyha bolygok falat nélkül,
S lopva fog a gyáva csüggedés el,
Madárka szólít a sűrüségbül:
Ily csirpegéssel:

»Tudjuk testvér, mi szived bánatja,
Száraz rétre bukkanánk már mink is;
De az Úr, ki mindeneknek atyja,
Atyánk nekünk is!«

A jámbor szántóvetők.

(Prati Giovanni.)

Dolgozzunk, dolgozzunk, édes testvérek,
Míg szép idő van s omlós a földkéreg.
Dolgozzunk, mert a világ gazdagsága
Kisértő árny csak, a mely szerte rebben;
A mi koronánk fürtink izzadsága,
Kormánypálczánk a csákány e kezekben.
Itt könnyt okoznak; ott szem könnyel telett;
Itt árulás van — ott tőrt élesítnek —
Mi dolgozunk dal mellett.

Dolgozzunk, dolgozzunk, édes testvérek,
Míg szép idő van s omlós a földkéreg, —
Patakcsergésnél, fris lomboknak közte
Esdünk: ne érjen fagy, se' föld aszálya.
Ki tudást gyűjt, az szivével tüz össze;
Ki kincseket gyüjt, az elhagyja álma;
Hazátlan, árván, hány már eltévelygett!
Mi hitvesink és gyermekink körében
Eldolgozunk dal mellett.

Dolgozzunk, dolgozzunk; a percz futása,
Reménybe' pergjen el s munkálkodásba' —
S ha néha vélünk ép nem enyhén bánnak,
— Mi szenvedők, de nem kesergők népe,
Mi pórok a rög dúsgazdag urának
Bocsánatunk s munkánk adjuk cserébe.
Csak így! — míg csöndben becsülést nem keltett
A szegénység az ő rongyos mezében —
Igy dolgozunk dal mellett.

Dolgozzunk, dolgozzunk; a percz futása,
Reménybe' pergjen el s munkálkodásba' —
A fecske röppen, majd meg visszaszálldos,
S fáradozva fog fészekrakásba;
És gyűjtni száll a méh a rózsaszálhoz,
És télijét a hangya bolyba ássa.
Isten törvénykönyve szabá a munkát, —
Nem önmagunkért, kedvesink javára, —
Dalolva dolgozzunk hát!

Pachita

(Prati Giovanni.)

Tamburinját egy oszlopra téve,
Elmélyeszti göndör lágy fürtébe
A hajlékony aranypántokat,
És figyelve annyi gyöngéd bókra,
Tréfás kedvben végül játszi szókra
Bűbájos Pachita így fakad:

— Aragona délczeg hős lovagja,
Ki Pachitát birni is akarja:
Arra vár ám hármas föladat.
— Északi partok barna leánya,
Szólj, kaczagj, — s hogy csacska szád kivánja,
Várjuk készen száz parancsodat.

— Hős lovag, ha férfikar nem léha, —
Mely nem földi lónak származéka:
Hozz elém egy ily nemes lovat.
— Nagy kivánság és csodás valóba',
Ám te mondád, — álljon hát a próba,
S teljesüljön merész gondolat.

— Jó lovag, hallgass uj kérelmemre:
Adj kalászt, mely nem mezőkön terme,
Ezt a tengerhullámból halászd!
— Mi tagadás, — furcsa egy kérés ez,
S bár ki fog habban szántásvetéshez? —
Esküszünk, meghozzuk e kalászt.

— Hős lovag, ha még inyedre volna,
Don Pedrót — királyod! — meglánczolva
Lábaimhoz hajtja kényszered.
— Leggonoszabb volt e próba terve;
Don Pedrót meghozzuk lánczra verve, —
Mert hatalmas az, ki hőn szeret.

— Egy próbádnak három nap határa;
Hármat dobbants házam ajtajára,
És kaput tár néked enkezem;
És tied vagyok, a mint igértem,
Hogyha utolsó nap —, mint ma kértem, —
Mén, kalász, Don Pedro itt leszen.

Szól s kezében tamburinja csördül,
Ringatózva lenge tánczba pördül,
Szellő szárnyakon, lábujjhegyen;
S a csapongó víg dalt figyelemmel
Hallgatta a szellő és a csermely
Túl a várakon, erdőn, hegyen.

És lovagja bárha tán bánkódott,
Önhitt szó beváltására módot
Felfedezni még aligha birt,
Tépelődve bolyg a hímes réten,
És Spanyolhon, e virágos éden
Hő vágyára nem nyujt balzsamírt.

II.

Míg szeszélyes ötletén merengett
Szép Pachíta harmadiknap este,
Képzeletje ép azon töprengett,
Hogy lovagja furfangját kilesse;
Ámde mit se' várt, — s e pillanatban
Hall kapúján három koppanást;
Majd egy hangot is: »A mén alant van,
És nem földi ló csikója, lásd!«

S ottan álla, — mintha Korinthusból
Hozták volna, — oh csodák csodája! —
Hómárványból és nem vérből, húsból,
Károly császár nyalka paripája!
S elrablója bárhogy tett, — Pachíta
Ily lángelmét csak dicsérni tud, —
S hódolattal térdét meghajlítva
Vőn lovagja tőle hő bucsut.

Harmadnapra vad vihar sivíta;
Zápor omlik, s mégis erkélyén ül
Dermedezve a bájos Pachíta
A panasznak egy sóhajja nélkül:
Vár, őt várja, — kétkedés epeszti, —
Hármat dobban, — s ajtót futva nyit . . .
Lángoló pír biborosra festi
Selymes arcza gyönge szirmait.

— Édes úrnőm, még kis híja, aztán
Odaadod kis kezedet nékem;
Itt hozom a kért kalászt, — szakasztám
Nem mezőkön, — oczeánfenéken. —
Tengermélyről igazgyöngy a gabna
A szemes kalászban, mit hozott, —
S míg Pachíta bámul, víg lovagja
Harsogó kaczajjal távozott.

Most Pachíta gyúladó szerelme
Békéjében lángtüzet lobbantott:
E merésztől, — óh én balga elme
Mért kivántam ily átkos kalandot!
A királyt hogy hozná el bilincsen?!
Bár adá a mént és gyöngykalászt . . .
És ha nem, — hát intés, hogy az isten
Maga sem helyesli ezt a nászt . . .

Eljött végül az utolsó este,
Kél a hold ezüstsugárú fénynyel;
Szép Pachíta izgatottan lesve
Két bogárszemével szerte kémlel.
Lelke messze partokat beszárnyal,
Jő-e sok nép, vagy talán kevés? —
Két alak bár, — s ím csupán egy árnynyal
Váltódik a cserjék közti rés.

Megismeri őt, ki csüggedetten
Nem kopog, csak ott áll tétovázva;
Fut Pachíta, majd meg visszaretten,
Önmagával bősz tusát csatázva:
Menjek vagy ne?! — Mitől félni végre?
Tréfa volt, mit játszi elme szőtt;
Kaczagjunk rajt, — bezárkózom s vége,
És nem látom többé sohsem őt. —

Ajtót tár: — ‚Miért nem zörgetél ma,
Szép lovag?‘ — »Nos mert úgy akadályoz
Csuklóm láncza!« — ‚Már elég a tréfa,
Vidd a mént, kalászt el gazdájához.‘
»Úrnőm, száll a kéj gyors pillanatja,
S három próbát lovagod kiáll!
Don Pedro lánczon: — szavát ha adja,
Azt beváltja — Don Pedro király!«

Térdre hull, — felleg száll homlokárul,
Két szeme, mely villámot sugároz,
S hangja minden titkot már elárul,
S hölgye vigan vonja őt magához.
Csend lőn; — ez éjjel hiába várta
Udvarában Don Pedrót a nép;
Perg a sors: spanyolhon trónusára
Egy hó multán szép Pachíta lép.

A költő.

(Gazzoletti Antonio.)

Ha elszállhatnék véled kis pacsirta,
El messze, messze, át azúr ösvényen,
Fenn bérczek ormán, vad hullámörvényen,
Hol gyúl a nap, s lehull az éji sirba;

S magasztos összhang közt az égi pirba'
Megihletődve üdvözölne lényem:
Úgy ujra bájjal, gazdagon, serényen
Dalom forrása majd pezsegni birna.

De köznapi, gondteljes sors bilincsen
Fog itt, s nem törhet fel a vágyó lélek
Nemes czéljához, tiszta nyomdokán, —

Oh adj fájdalmat, adj, kegyelmes isten! —
Meglágyítnak szerelmes ifju évek, —
Költővé tesz a fájdalom talán!

A mezítelen és a czifra nyomoruság.

(Levantini-Pieroni Giuseppe.)

Az utczasarkokon zimankós szélroham
Sivítva lebben;
Kioltja csillagit az ólomszínű ég
Hófergetegben.

Egy koldusasszony jő, — kendő czafatja lóg
Vállára hányva,
És vézna tagjait alighogy elfedi
Ruhák foszlánya.

És visszafojtva a didergést így susog
A rongyos asszony:
»Uram, csak egy garast, — e kisded kedve-
Óh irgalmazzon!« [ért . . .

Az úr megfordul ott, ránéz és hirtelen
Odább siet —
A nő —: »Oh szűz anyám, számunkra nincs
Könyörület!« [tehát

Megáll az úr legott, mintha villámcsapás
Sujtotta volna,
Szivének sóhaját úgy elbúgná neki
Igy panaszolva:

»Te árva nyomorult, én képmásod vagyok,
Mert mind hiába
Rejtettem a nyomor keserveit ruhám
Hazug burkába.

Habár kopott köpeny elcsukja jajjomat
S nem tudja senki:
Emészt korgó gyomor ádáz kinjaival
És nincs mit enni . . .«

De mégis a veleszületett büszkeség
Ajkát lezárja, —
Fülét befogja, fut, s felejti, hogy ma nincs,
Nincs vacsorája.

Eként takargat el más és más mez csupán
Nyomort, inséget, —
És bölcsek hirdetik, — és költők zengik az
Egyenlőséget.

Önzés és önzetlenség.

(Zanella Giacomo.)

Gyülölt babér! — míg a bozótban épen
A tél utolsót tép az őszi lombon,
Ez még örökzöld érintlen mezében
Pompáz a dombon.

Nem nyujt örömöt hervadatlan zöldje
Éhes madárnak, hogyha nincs mit enni;
A szép bogyó megérve hull a földre,
Nem gyüjti senki.

Téged szeretlek, árva szőllőtőke, —
Midőn a cserjén dér csipé a lombot,
Meghat más kínja és megilletődve
Fürtid lebontod.

Sirsz elhagyatva, megtörten bomolsz szét
A szellős lejtőn, — míg meleg szobában
A kandallóhoz ül az öreg szomszéd
Békés vidáman.

Pohár kezében, és hogy karja reszket,
Venyigéd nedve ajakára cseppen, —
S hímes mezőket, dús gabnakeresztet
Lát képzeletben.

OSZK

A marokszedő leány.*

(Mercantini Luigi.)

Háromszázan, — nyalkák, ifjak valának,
És meghalának.

*

Marokszedésbe mentem virradóra,
Egy bárkát láttam, füstfelhőket szóra;
A tenger habját szelte karcsú orral,
Szellő játszott rajt lengő trikolorral,
Letérült arra, — Ponza szigetére,
Megállt egy kissé, majd meg visszatére;
Majd visszatére és horgonyt a mint vet,
Karddal szállnak ki és nem bántnak minket.

---

* Az Olaszországban nagyon népszerű költemény tárgya Pisacane Carlo tragikus vállalkozása. Pisacane 1857. nyarán 23 társával felszállt a Tunisba vitorlázó Cagliari-gőzösre; azt elfoglalta, kikötött Ponza szigetén, felszabadította a politikai foglyokat és Sapri-nál, Salerno provinciában összetüzött a királyi csapatokkal és hősi halált halt az Italia unita eszméjéért.

Fegyverrel jöttek és nem bántnak minket,
Leborulnak s a rögre csókot hintnek;
S a mint szemem szemükbe sorra pillant,
Egy mosoly s egy könny mindenikbe' csillant.
Mondák, tömlöczben élték rabló sorsát,
De még se' vittek el egy árva morzsát.
S fülem ajkukról egy kiáltást értett:
»Hazánknak partja, halni jöttünk érted!«

Csapatjuk élén nyalka ifju lépdel,
Aranyszösz hajjal, kék azúr szemével;
Kézen ragadtam őt, kérdezni merve:
»Délczeg kapitány, merre tartasz, merre?!«
Rámnéz, s felel: »oh kis hugom, karddal mi
Édes hazánkért jöttünk küzdve halni!«
Egy dobbanás nyilalt szivembe mélyen,
S nem birtam szólni: isten is segéljen!

Feledtem a marokszedést e reggel,
Utánuk mentem, hátul a sereggel;
Kétszer jött szembe a zsoldosok hadja,
De egy-kettőre fegyverét leadja.
— A falhoz értek, a Certosa alján, —
A pergő dobszót, harsonákat hallám;
Golyózápor közt, puskafüstös ködben
Lecsaptak rájuk tán ezernél többen.

Háromszáz ifju! — és meg nem hátrálnak,
Karddal kezükben mennek a halálnak;
És mintha háromezer lelkük vóna,
Nyomukban vért iszik a szomjú róna . . .
Míg harczuk láttam, értük esdve esdtem,
Míg nem szememre éj szállt s összeestem, —
És mindhiába — ah nem láttam már itt
A szöszke főt, — a kék szemek sugárit.

*

Háromszázan, — nyalkák, ifjak valának
És meghalának!

Orgia.

(Praga Emilio.)

Pohárba, társak, itt az égi nedvvel!
A fény lobog, míg éj sötétlik zordul;
Szivemben tobzódj, Múzsa, ittas kedvvel
Lángízű bortul.

A fáklya lobban, és közelg a hajnal;
A serleg mintha egy lelket takarna;
Igyunk barátim, — s lejts kibomló hajjal
Te szöszke, te barna!

Koromszín éjjel! — mint fuldokló gyermek
A háztetőn enyelgő kandur kürtől, —
Zengjünk bájáról a feslő kebelnek,
Dalt bomló fürtről!

Dalt puha karról, mely nyílt öleléshez!
Igyunk, szeressünk! — fáklyák lángot vetnek...
Barát s pohár közt ezt susogni édes:
Leány, szeretlek!

A pezsgő bornak gyöngyein keresztül
Még bűvölőbb a sziv szerelmes párja:
Virágszirom, a melyen harmat rezdül
April-sugárra.

Pohárba, társak, itt ez égi nedvvel!
A fény lobog, míg éj sötétlik zordul;
Tobzódj szivemben, Múzsa ittas kedvvel
Ihlető bortul.

A nóta csendül, serleg összecsördül:
A lélek és test együttesen hibban,
És minden démon értünk tánczra pördül
Lenn poklaikban.

Rájuk köszöntsünk, — s angyalok karára,
Pohárt a napra, s bolygó csillagokra!
Pohárt te érted, tenger, — ég villáma,
Vadrózsa bokra!

A fáklya lobban és közelg a hajnal;
A serleg mintha egy lelket takarna!
Igyunk, barátim! — s lejts kibomló hajjal
Kis szőke, — barna!

E szerelemtől lázas éjjelekre
Jő ah egy éj, mely ránk is altatót hoz;

Elmulunk mi is majd hozzákeverve
Szemforgatókhoz.

Mi lesz ezekből? — és mivé formálja
Az őstermészet ezt a satnya hamvat?
Csalán, föld szedre vagy fokhagyma szála
Az, mit foganhat.

A mi porunkból, min még átczikkázik
Az egykor benne ízzott tűznek álma:
Barátim, ej haj! szellőkben csirázik
Platán és pálma!

A gázló.*

(Guerrini Olindo.)

Kristályfolyam, mely csöndes és futóka
Habbal Bologna táját áztatod,
Te vagy, szülőföld kedves kis folyója,
Ki engemet költővé avatott;
Üde partodnak hímes ágja-bógja,
Csalítja közt, a titkos árnyban ott,
Zöld sűrűjében bógos szövevénynek
A szerelmet először ismerém meg.

Aranyhomokban medred ágyát ásva
Lágy mormolással habfodor szaladt,
S hol legmélyebb és legtisztább folyása,
Ott kellett érnünk tulsó partokat.

---

* A költő e három költeménye a Stecchetti Lorenzo álnév alatt megjelent »Postuma« című kötetből való. Ő az olasz lirában a verismus képviselője, de még a triviális alkotásain is átcsillan az igaz költői erő bűbája és üdesége.

O ott dalolt, — s dalának csattogása
Elhalt ott lenn a füzesek alatt;
O szép volt, szöszke, — és szerelmes én,
De megmondani néki nem merém.

— És összebujva, mint a nász utáni
Első csókjaikra az ifju pár,
Magunkban mentünk titkos ösvényt járni,
Hol óriás cser csöndes árnya vár;
És illatot leheltek habruhái,
S hajából áradt bűvös illatár;
Az üde bájak hamva ez az illat,
Mely ismeretlen úton a szívig hat.

A gázlóhoz elértünk bandukolva,
Hogy hirtelen egy eszmény támadott,
Mosolygva bár, de mégis elfogulva
Megállapodtunk tétovázva ott;
És összenéztünk, mindketten pirulva,
Egyedül voltunk s ki sem láthatott . . .
Lágy mormolással surrant a hab fodra,
S át kellett kelnünk a tulsó partokra.

Felbátorodtam; — jer — mondám esengve,
Jer, karjaimban által viszlek én!
Igennel intett és mosoly derenge

Arczomra szegzett lángtekintetén;
Érzém, hogy a gyönyör mint jeges penge
Fut át a testem minden idegén . . .
A nyelv a szókat megtagadta tőlem
És majd kireppent a szivem belőlem.

A gyöpre dőlve czipőm levetettem;
Szemét lesüté, de kacsingatott;
Karomba kaptam, én, ki őt szerettem,
Karomba! — s mentem a vizbe legott.
Szivem erősen először vetettem
Hozzá kebléhez, mely úgy dobogott,
Miként a rémült kis galamb piheg,
Ha hirtelen erős kéz fogja meg.

S néztelek, hogy arczát szemem ne lássa,
Te kis bokája, formásan füzött, —
S hogy ne érjen e szemek pillantása
Melyben ijedtség s mosoly küzködött . . .
— És puha teste, keble hullámzása
Enged szorongó ujjaim között,
S forró lehellete, a mint mosolygott
Szelíd csókjával arczomon imbolygott.

És minden egyes lépten sikoltozva
Lapult szivemhez, rám simulva hőn,

És egy kibomlott hajfürt csiklandozta
A álamat lágyan, hizelkedőn;
Láttam, hogy csillan arczán játszadozva
A víz-szivárvány, — és megjött erőm:
Nem csak titeket akartalak látni,
Formás topánban karcsú kis bokái!

Szemébe néztem, arczába repesve,
S nem reszketék, — a szív ereje vitt;
A karjaimban rezgett harmatteste,
A partra értünk, én megálltam itt;
Bomló ruhája — oh hogy néztem lesve
Sejtette bája hószín titkait —
A szerelem legyőzött, — térdre buktam,
Ajkon csókoltam és szemem lecsuktam.

Hogy is történt ez? — oh megmondhatója
Csöndes folyam, a te kristályhabod;
Tudod te, földem kedves kis folyója,
Ki engemet költővé avatott:
Tudják hűs partod hímes ágja-bógja,
Nyájas csalítja, titkos árnya ott,
Lombos sürűje bógos szövevénynek,
Hol szerelmem először ismerém meg.

Memento (emlékkönyvbe).

(Guerrini Olindo.)

Szép olvasóm, ha künn a karnevál
Bohó tréfái föl s alá tombolnak,
Oh, ne feledd, — egy pillanatra bár, —
A kórházakban hányan haldokolnak!

Ha tündérlábad ott lebegve száll.
Hol fényes termek dalba', tánczba' forrnak,
Csak fordulj hátra, — jajszót hallanál, —
A lépcsőn jajját könnyező nyomornak.

Ha mint derengő hajnal verőfénye,
Mosolygó szemben lángszerelmed ég,
Tudd meg, szerelem nem süt a szegényre;
Ha állsz tükörnél, szived súgja még:
Egy gyöngy hajadból, óh csak egy gyöngy fénye
Egy haldoklót megmentni tán elég!

Koldusleány.

(Guerrini Olindo.)

Elégedetten sétálgatni mentem,
A gazdag lakomára,
Egy kis leányka tünt szemembe menten,
Ott térdepelt a sárba'.
Ruháin át a szélvész összefujta
A vézna, gyönge testet, —
Könnyet hullatva, kis kezét kinyujtva
Könyöradományt esdett.
Ledobtam én is pár fillért ölébe,
S mondám: »Szegény jó gyermek,
Anyád aggódik, menj, szaladj elébe,
Vár, s könnyek közt ölel meg.«
És fonnyadt ajkin rezgő mosoly illant,
Oly bánatosan, mélán, —
Megtört szemével az egekre pillant,
És mond: »Anyám nem él ám!«

Mond: — »Nincs anyám, s e zord időt itt
Aléltan, fagyba', sárba', [töltöm
Nem gondol rám egy lélek sem e földön,
Rongyos vagyok és árva.«
Hogy kell könnyezni néha nyomorulton:
Ezt érezém leverten, —
S az inség előtt el kellett pirulnom,
Hogy boldog lenni mertem. —

OSZK

Isten és a nép.*

(Mameli Goffredo.)

Miként az apostolokra szállt:
Az isten jő lángképében
Tán Itália fejére is . . .
Piros pünkösd így ez épen.
Mert midőn a nép ül ünnepet,
Lángot fog a bércz, a róna,
Mintha vulkán szája vóna,
Minden vár üszkét veti;
És ha talpra állott a nép,
Élére az Uristen lép,
Villámokat ad neki.

---

* Mazzini hires jelszava. A költő, a 21 éves korában (1828—49) elesett olasz Petőfi, (kiről ép Mazzini mondá: »giovane, egli accopiava i due estremi si rari a trovarsi uniti e che Byron prediligeva: dolcezza quasi fanciullesca ed energia die leone.«) e költeményt az 1847. évi decz. 10-i genuai ünnepre irta, az ugynevezett Balilla-ünnepre. Balilla volt az a 14-éves parasztfiú, ki 1746. decz. 5-én egy kővel megdobta a császári katonákat és evvel megadta a jelet a genuai forradalomra, melyben vagy 8000 osztrák vesztette életét.

Tamáskodtok? — ím története:
Vagy száz éve lesz ma ennek,
Karabélyos német ezredek
Génuánk előtt teremnek;
S mondák: Ausztria hatalmas ám!
Kiket a nagy szám megingat, —
És kitárták kapuinkat.
Ily korcs faj nem értheti,
Hogy ha talpra állott a nép
Élére az Uristen lép,
Villámokat ad neki.

Ám Balilla egy követ dobott,
Megbüvölt volt e parittya:
Házsorok kőzáport ontanak,
Lengő láng a lángot szítja.
Mert ha egyszer fölriadt a nép,
Korhadt roncsot elsöpörvén, —
Mint vihart, mit hord habörvény,
Az Úr maga vezeti.
Hogyha sikra száll ki a nép,
Élére az Úristen lép,
Villámokat ad neki.

Kik a had számát becsülgetik,
Vannak olyanok ma is még, —

Hinni nékik hogyha van fülünk,
Úgy kaput nyitunk ma ismét.
Istenben bízzunk és a népbe' csak, —
S a zsarnokok számolhatják
Pribékjeik elhullt hadját . . .
Esküszöm, tett hirdeti:
Hogyha talpra állott a nép,
Élére az Úristen lép,
Villámokat ad neki.

OSZK

JEGYZET.

Talán különös, ha a szerző verseihez kénytelen jegyzeteket függeszteni a megérthetés kedvéért, — de azt hiszem, nem lesz felesleges az olasz tárgyú versekben némi helyi vonatkozást megmagyarázni azoknak, kik Olaszországot nem ismerik.

1. Firenze. A Piazzale Michelangiolo a firenzei Viale dei Colli legszebb része, gyönyörű tér a legfenségesebb kilátással a város vidékére. A tér közepén a költeményben említett óriás Dávidszobor, Michelangelo Dávidjának (Il Gigante) hasonmása. A márványerőd a Brunelleschi hires dómja és Giotto harangtornya. 2. Sorrento, népies nevén Surrient. Itt született Torquato Tasso; szülőháza, melyről a versben szó van, a szirttel együtt a tengerbe sülyedt. A Carmela-ének ismeretes népdal, refrainje: Aludj Carmela, — az életben legszebb az álom. A költemény magva való történet, — e halászt ismertem Sorrentoban. 3. Malavita. Portici városka Nápoly mellett, a Vezúv tövén; Tolédo Nápoly főutczája, jelenleg via Roma, a láva és csipkeárusok fő tanyája. 4. Camaldoli a legszebb pont Nápoly közelében, a szerzet rendházával. A marsalai ezer Garibaldi hires ezer katonája, kikkel 1860. május 11-én Marsalánál kikötött, hogy

II. Ferencz ellen vonuljon. 5. Romában gyakran látni utczai rajzolókat, kik a kövezetre ismert festmények részleteit rajzolgatják. 6. A modell. Fornarina állítólag Raffael kedvese, romai szépség tipus, mely még ma is visszatér; Raffael Fornarina-képe a romai Palazzo Barberini-ben van. A lófékezők a Quirinal hires szobrai a császárok korából. Népszokás a Pétertemplomban az apostol szobrának érczlábát megcsókolni. 7. A Cairoli-emlék Romában a Pincion áll. Hires paviai családból eredtek a Cairoliak, kik az olasz szabadságharczokban ragyogó honfi erényükkel és hősiségükkel tüntek ki. Cairoli Adélnak, a hős anyának négy fia halt meg a hazáért, az ötödik, Benedetto, olasz miniszterelnök lett. Az emlék Enrico és Giovanni hősi halálát ábrázolja Roma ostrománál, — felirata:

»La Grecia ebbe i suoi Leonida, Roma antica i suoi Fabi, — e l'Italia moderna i suoi Cairoli.«

TARTALOM.

I.

Az én választásom 5
Vágy és vágy 7
Nosztalgia 12
Piros kukoricza 18
Szines cserepek 21
Az uraknak való 24
Jó társaság 27
Elszegényedés 30
Tavaszodik 33
Kődarabok 36
Szent a béke 39
Az örök idealista 41
Kenyérmorzsák 44
Mese 46
Hóvirágok 50
Találtam egy megsárgult krónikát 52
Zenészek versenye 58
Sarkvidéken 62
Századvég, uj század 66
Irigység 72
Érdemes volt? 74
Bánatok 77
A nagy titok 80
Banquet 81
Montblanc 83

A számadó 86
Május elseje 89
Forduljatok vissza 93
Hoffmann meséi 96
Asszonyok 102
Nádasdy huszárok 115

II. Déli ég alatt.

Husvét Firenzeben 121
Sorrento 126
Mala vita 132
Camaldoli 135
Kövek — emberek 138
Csodagyermekek 141
Virágvasárnap 145
A modell 149
A Cairoli emlék 154
Kürtszó 157

III. Fordítások olaszból.

Berti Antonio (1842).
A rózsa (La Rosa) 165
Prati Giovanni (1815—1884).
A szavojárd (Il Savojardo) 167
A jámbor szántóvetők (Campagnuoli sapienti) . 170
Pachita (Pachita) 172
Gazzoletti Antonio (1813—1866).
A költő (Il poeta) 178
Levantini-Pieroni Giuseppe (1867).
A mezítelen és a czifra nyomoruság (Poveri ignudi e vestiti) 179

Zanella Giacomo (1820—1888)
Önzés és önzetlenség (Egoismo e carità) . . 181
Mercantini Luigi (1821—1872).
A marokszedő leány (La spigolatrice di Sapri). 183
Praga Emilio (1839—1875).
Orgia (Orgia) 186
Guerrini Olindo (1845).
A gázló (Il Guado) 189
Memento (Memento) 193
Koldusleány (Mendica) 194
Mameli Goffredo (1828—1849).
Isten és a nép (Dio e il popolo) 196

*

Jegyzet 199

OSZK

NEMZETI MÚZEUM
KÖNYV-
TÁRA

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

OSZK

OSZK